Journal of Human-Information Interaction
kharazmi University
Online ISSN: 2423-7418
https://hii.khu.ac.ir/

Information Poverty: A Qualitative Meta-Synthesis of Antecedents, Coping Strategies, and Consequences

Fatemeh Bohlool[1] | **Mansoor Koohi-Rostami**[2*]

1. PhD Student, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. **Email**: f.bohlool1364@gmail.com
2. Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. (Corresponding Author), **Email**: m.rostami@scu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 3 July
Received in 14 August
Accepted 2 September
Published online 27 September

Keywords:
Information poverty; Qualitative meta-synthesis; Information behavior; Information inequality; Information access; Coping strategies

ABSTRACT

Purpose: Information poverty is a multidimensional and context-dependent phenomenon extending beyond limited access to information resources to encompass individual, social, and institutional conditions. The dispersion of qualitative evidence across diverse populations and settings has hindered an integrated understanding of this phenomenon. This study aimed to synthesize qualitative evidence and develop an interpretive framework of the antecedents, coping strategies, and consequences of information poverty.

Method: An interpretive qualitative meta-synthesis was conducted. Studies were identified by searching "information poverty" in Scopus, Web of Science, and Google Scholar. Of 174 initially identified records, 17 studies published between 2011 and 2026 met the eligibility criteria following deduplication, screening, and full-text assessment. Themes were organized using Attride-Stirling's three-level thematic structure.

Findings: The antecedents of information poverty were organized into six themes: "Sociocultural barriers to information interactions," "Inadequate responsiveness and appropriateness of information services and interactions," "Limited resources and opportunities for information access," "Deficiencies in the quality of information and information sources," "Barriers to reading, understanding, seeking, and accepting information," and "Control over information circulation and selection." The consequences encompassed five domains: "Withdrawal and secrecy in information interactions," "Unmet information needs and difficulties in understanding and evaluating information," "Patterns of participation and reliance on others under conditions of information constraint," "Unpleasant emotional experiences and tensions in relationships and decision-making," and "Limited benefits from information in livelihoods, education, and work." Coping strategies comprised six themes: "Drawing on social capital and information intermediaries," "Facilitating information access, understanding, and sharing," "Expanding resources and opportunities for learning and information access," "Selecting sources and adapting decision-making to information constraints," "Seeking help safely and pursuing access to information, rights, and services," and "Taking responsibility for information sharing and broadening information access."

Conclusion: Information poverty emerges through the interplay of individual capacities, social relationships, information quality and accessibility, infrastructure, and institutional practices. The resulting framework suggests that reducing information poverty requires simultaneous attention to individual empowerment, understandable and reliable information, supportive relationships, responsive services, and structural barriers to access.

Cite this article: Bohlool, F., & Koohi Rostami, M., (2026). Information Poverty: A Qualitative Meta-Synthesis of Antecedents, Coping Strategies, and Consequences. *Human-Information Interaction, 13*(3), 1-29. https://doi.org/10.22034/hii.2026.138411.1029

© The Author(s). Publisher: University of Kharazmi.

Journal of Human-Information Interaction
kharazmi University
Online ISSN: 2423-7418
https://hii.khu.ac.ir/

Introduction

Information poverty is a multidimensional phenomenon that cannot be reduced to the mere absence of information or limited access to information resources. Individuals may experience information poverty even when information is technically available, because social and cultural barriers, inadequate services, limited material and technological resources, poor information quality, difficulties in understanding and evaluating information, or restrictions on information flows may constrain their ability to obtain and use information effectively. From this perspective, information poverty is better understood as a contextual and relational condition shaped by the interaction between individuals, their social environments, information systems, and institutional arrangements.

Although information poverty has been examined across diverse populations and settings, qualitative studies have approached the phenomenon from different perspectives and have produced dispersed findings. This fragmentation makes it difficult to identify recurring patterns across studies and to develop an integrated understanding of the conditions associated with information poverty, its consequences, and the ways individuals and groups respond to information constraints. Accordingly, the present study aimed to synthesize qualitative evidence on information poverty and develop an interpretive framework encompassing three analytical domains: antecedents, consequences, and coping strategies.

Methods

An interpretive qualitative meta-synthesis was conducted on empirical qualitative studies addressing information poverty. Scopus, Web of Science, and Google Scholar were searched using the term "information poverty." The search covered studies published from 2011 to 2026. The initial search identified 174 records: 72 from Scopus, 72 from Web of Science, and 30 from Google Scholar. After removing 69 duplicates, 105 records remained for screening. Seventy-eight records were excluded because they did not include a qualitative component. Of the 27 potentially eligible full texts, five could not be retrieved. The remaining 22 full-text studies were assessed for eligibility, and five were excluded because they did not provide sufficient extractable qualitative findings. Finally, 17 studies were included in the meta-synthesis.

The analysis followed a combined deductive–inductive logic. At the deductive level, antecedents, consequences, and coping strategies were established as the three overarching analytical domains in accordance with the research questions. Within each domain, findings extracted from the results sections of the primary studies were analyzed inductively. Each finding was classified according to its meaning and function in the context of the source study rather than solely on the basis of its apparent form. Initial codes were continuously compared for conceptual similarities and differences and were progressively organized into basic, organizing, and global themes using Attride-Stirling's thematic network structure.

The final synthesis comprised 236 initial codes, 161 basic themes, 50 organizing themes, and 17 global themes. Specifically, antecedents included 112 initial codes, 70 basic themes, 20 organizing themes, and six global themes; consequences comprised 48 initial codes, 38 basic themes, 12 organizing themes, and five global themes; and coping strategies included 76 initial codes, 53 basic themes, 18 organizing themes, and six global themes. To enhance trustworthiness, coding and thematic organization were independently conducted by two researchers, discrepancies were discussed and resolved through consensus, and the links between codes, themes, and their source studies were retained throughout the analytical process.

Findings

The antecedents of information poverty were synthesized into six global themes: (1) sociocultural barriers in information interactions; (2) inadequacies in the responsiveness and appropriateness of information services and interactions; (3) limitations in information access resources and opportunities; (4) deficiencies in the quality of information and information resources; (5) barriers to reading, understanding, searching for, and accepting information; and (6) control over information flow and selection. These findings indicate that information poverty emerges in relation to a combination of social, institutional, material, informational, and individual conditions rather than from a single barrier to access.

Five global themes characterized the consequences of information poverty: (1) withdrawal and concealment in information interactions; (2) unmet information needs and difficulties in understanding and evaluating information; (3) patterns of participation and reliance on others under conditions of information constraint; (4) unpleasant emotional experiences and tensions in relationships and decision-making; and (5) limited ability to benefit from information in livelihood, education, and work. These themes demonstrate that

Journal of Human-Information Interaction
kharazmi University
Online ISSN: 2423-7418
https://hii.khu.ac.ir/
Human-Information INTERACTION

information poverty is reflected not only in difficulties obtaining information but also in cognitive, behavioral, interactional, emotional, and functional experiences associated with restricted information environments.

Coping strategies were synthesized into six global themes: (1) using social capital and information intermediaries; (2) facilitating access to, understanding of, and sharing of information; (3) expanding information resources and opportunities for learning and access; (4) selecting information sources and adapting decision-making under information constraints; (5) safe help-seeking and pursuing access to information, rights, and services; and (6) assuming responsibility for information sharing and requesting broader access to information. The findings therefore show that people experiencing information constraints are not necessarily passive recipients of such conditions. They may mobilize interpersonal networks, seek assistance from intermediaries, combine different information sources, adapt their decisions to available information, seek help through safer channels, and pursue access to information and services.

Discussion and Conclusion

The synthesis suggests that information poverty should be understood as a multidimensional and context-dependent phenomenon produced through the interaction of social, institutional, informational, material, and individual conditions. Access to information is important, but access alone does not ensure that information can be understood, trusted, evaluated, or effectively used. Information may be technically available while remaining practically inaccessible because of stigma, perceived risk, institutional gatekeeping, inappropriate services, economic or technological constraints, low information quality, or difficulties in reading, comprehension, and information seeking.

The findings also reveal that the consequences of information poverty extend beyond unmet information needs. Withdrawal from information interactions, concealment, reliance on restricted interpersonal networks, difficulties in evaluating information, emotional strain, and limitations in educational and occupational activities illustrate how information poverty can become embedded in everyday information practices and experiences.

At the same time, the identified coping strategies demonstrate individual and collective agency in responding to information constraints. Social networks and information intermediaries can compensate for restricted direct access; accessible and audience-appropriate communication can facilitate understanding; and safe help-seeking mechanisms can reduce the perceived risks associated with requesting information. However, reliance on coping strategies should not shift responsibility for information poverty entirely onto individuals. Many of the identified antecedents concern institutional, service-related, technological, economic, and social conditions that require interventions beyond the individual level.

The interpretive framework developed in this study therefore places antecedents, consequences, and coping strategies within a common conceptual structure without assuming a fixed causal or temporal sequence among them. The framework is intended to represent recurring patterns across qualitative studies rather than to establish causal pathways, effect sizes, or universal relationships. The role of a particular finding may also vary according to its meaning in the source context; consequently, apparently similar behaviors may perform different analytical functions across different settings.

This meta-synthesis provides an integrated qualitative account of information poverty by bringing together its antecedents, consequences, and coping strategies within a single interpretive framework. The findings indicate that information poverty is not simply a condition of having too little information. Rather, it reflects limitations in the conditions under which information can be accessed, understood, evaluated, trusted, shared, and used.

Efforts to reduce information poverty should therefore move beyond increasing the quantity of available information or expanding technological access alone. Effective responses require attention to the social safety of information interactions, the responsiveness and appropriateness of services, the affordability and accessibility of information resources, the quality and comprehensibility of information, information literacy and search capabilities, and the institutional mechanisms that regulate information flows. Supporting social networks, information intermediaries, safe help-seeking, and accessible forms of communication may also strengthen individuals' capacity to respond to information constraints.

Overall, the framework shifts attention from labeling particular individuals or groups as "information poor" toward identifying the conditions that constrain or facilitate meaningful access to, understanding of, evaluation of, and use of information. This perspective provides a more contextual basis for future research and for

Journal of Human-Information Interaction
kharazmi University
Online ISSN: 2423-7418
https://hii.khu.ac.ir/

designing information services and interventions responsive to the diverse circumstances in which information poverty is experienced.

Ethical Considerations

Compliance with Research Ethics

All relevant ethical principles and standards of research were observed in the conduct and publication of the present study.

Funding

This research received no financial support or funding from governmental, commercial, or non-profit organizations.

Authors' Contributions

First author: Conceptualization and design of the study, scientific supervision, evaluation and application of the data, analysis of the results, revision, and finalization of the manuscript; **Second author:** data collection, evaluation and application of the data, statistical analyses, and interpretation of the findings; Nozar Hosseini-Alvand: data collection and revision of the final version of the manuscript.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflict of interest in relation to the conduct or publication of this study.

Acknowledgments

The authors would like to express their sincere gratitude to the esteemed reviewers for their thorough evaluation of the manuscript and their valuable, constructive comments and suggestions, which significantly contributed to improving and refining the scientific quality and content of the article.

Declaration of the Use of Artificial Intelligence

During the preparation of this manuscript, ChatGPT (GPT-6), a generative artificial intelligence (AI) tool developed by OpenAI, was used solely for language editing, improving readability, and correcting grammatical and stylistic errors. AI played no role in the study design, data collection, data analysis, or interpretation of the findings. The authors take full responsibility for the accuracy, integrity, and scientific validity of all content, analyses, and interpretations presented in this article.

نشریه تعامل انسان و اطلاعات
https://hii.khu.ac.ir/ شاپا الکترونیکی: ۲۴۲۳-۷۴۱۸
دانشگاه خوارزمی

فقر اطلاعاتی: فراترکیب کیفی پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدها

فاطمه بهلول[۱]، منصور کوهی‌رستمی[۲]✉

۱. دانشجوی دکتری، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
رایانامه: f.bohlool1364@gmail.com

۲. دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: m.rostami@scu.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۵/۰۴/۰۱۲

تاریخ بازنگری:
۱۴۰۵/۰۵/۲۳

تاریخ پذیرش:
۱۴۰۵/۰۶/۱۱

تاریخ انتشار:
۱۴۰۵/۰۷/۰۵

کلیدواژه‌ها:
فقر اطلاعاتی، شکاف دیجیتالی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی، نابرابری اطلاعاتی

چکیده

هدف: فقر اطلاعاتی پدیده‌ای چندبعدی و زمینه‌مند است که فراتر از کمبود منابع یا دسترسی به اطلاعات، با شرایط فردی، اجتماعی و نهادی پیوند دارد. پراکندگی مطالعات کیفی در گروه‌ها و بافت‌های مختلف، دستیابی به تصویری منسجم از این پدیده را دشوار ساخته است. پژوهش حاضر با هدف ترکیب تفسیری یافته‌های کیفی و ارائه چارچوبی از پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدهای فقر اطلاعاتی انجام شد.

روش: این پژوهش با روش فراترکیب کیفی و رویکرد تفسیری انجام شد. مطالعات از طریق جستجو در پایگاه‌های اسکوپوس، وب آو ساینس و گوگل اسکالر شناسایی شدند. از ۱۷۴ مدرک اولیه، پس از حذف موارد تکراری، غربالگری و ارزیابی متن کامل، ۱۷ مطالعه منتشرشده طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۶ وارد سنتز شدند. مضامین با استفاده از ساختار سه‌سطحی آتراید–استرلینگ سازمان‌دهی شدند.

یافته‌ها: پیشایندهای فقر اطلاعاتی در شش مضمون «موانع اجتماعی‌ـفرهنگی در تعاملات اطلاعاتی»، «کاستی در پاسخ‌گویی و تناسب خدمات و تعاملات اطلاعاتی»، «محدودیت منابع و فرصت‌های دسترسی به اطلاعات»، «کاستی در کیفیت اطلاعات و منابع اطلاعاتی»، «موانع خواندن، فهم، جستجو و پذیرش اطلاعات» و «کنترل گردش و گزینش اطلاعات» سازمان یافتند. پیامدها پنج حوزه را دربر گرفتند: «کناره‌گیری و پنهان‌کاری در تعاملات اطلاعاتی»، «نیازهای اطلاعاتی برآورده‌نشده و دشواری در فهم و ارزیابی اطلاعات»، «الگوهای مشارکت و اتکا به دیگران در موقعیت‌های محدودیت اطلاعاتی»، «تجربه‌های هیجانی ناخوشایند و تنش در روابط و تصمیم‌گیری» و «محدودیت بهره‌مندی از اطلاعات در معیشت، آموزش و کار». راهبردهای مقابله‌ای نیز شامل «بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی و واسطه‌های اطلاعاتی»، «تسهیل دسترسی، فهم و اشتراک اطلاعات»، «گسترش منابع و فرصت‌های یادگیری و دسترسی به اطلاعات»، «انتخاب منابع و سازگاری در تصمیم‌گیری با محدودیت اطلاعاتی»، «کمک‌خواهی امن و پیگیری دسترسی به اطلاعات، حقوق و خدمات» و «مسئولیت‌پذیری در اشتراک اطلاعات و گسترش دسترسی به اطلاعات» بود.

نتیجه‌گیری: فقر اطلاعاتی حاصل تعامل ظرفیت‌های فردی، روابط اجتماعی، کیفیت و دسترس‌پذیری اطلاعات، زیرساخت‌ها و عملکرد نهادهاست. چارچوب حاصل نشان می‌دهد کاهش این پدیده مستلزم توجه هم‌زمان به توانمندسازی فردی، کیفیت و فهم‌پذیری اطلاعات، روابط حمایتی، پاسخ‌گویی خدمات و موانع ساختاری دسترسی است.

استناد: بهلول، فاطمه؛ و کوهی‌رستمی، منصور (۱۴۰۵). فقر اطلاعاتی: فراترکیب کیفی پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدها. *تعامل انسان و اطلاعات*، (۲)، ۱-۲۹. https://doi.org/10.22034/hii.2026.138411.1029

ناشر: دانشگاه خوارزمی تهران.

© نویسندگان.

مقدمه

اطلاعات برای بقا، خودکفایی و توسعه اهمیت دارد و دسترسی به آن به‌طور فزاینده حقی بنیادین شمرده می‌شود (مارسلا و چودری، ۲۰۲۰). بااین‌حال، گسترش منابع اطلاعاتی و فناوری‌های ارتباطی، نابرابری در دسترسی به اطلاعات و بهره‌گیری از آن را از میان نبرده است؛ موانع فناورانه، آموزشی، فرهنگی، زبانی و سیاسی همچنان گروه‌های مختلف را با محدودیت‌های اطلاعاتی مواجه می‌کنند (مارسلا و چودری[1] ۲۰۲۰). برای فهم این محدودیت‌ها، مفهوم "فقر اطلاعاتی" فراتر از کمبود منابع یا دسترسی صرف مطرح می‌شود. بریتز[2](۲۰۰۴) فقر اطلاعاتی را وضعیتی می‌داند که در آن افراد و جوامع، در زمینه‌ای مشخص، از مهارت، توانایی یا امکانات مادی لازم برای دستیابی کارآمد به اطلاعات، تفسیر و به‌کارگیری مناسب آن برخوردار نیستند. از این منظر، وجود منابع اطلاعاتی به‌تنهایی برای رفع فقر اطلاعاتی کافی نیست. بریتز (۲۰۰۷) فقر اطلاعاتی را شکلی ابزاری از فقر می‌داند که جنبه‌های مختلف زندگی را متأثر می‌کند و بردشو و همکاران[3](۲۰۰۷) نیز بر نقش آن در تقویت و تداوم انواع دیگر فقر تأکید دارند.

اصطلاح‌های "فقیر اطلاعاتی" و "فقر اطلاعاتی" در دهه ۱۹۷۰ در ایالات متحده وارد ادبیات علمی شدند (تامپسون[4]، ۲۰۰۶). چایلدرز و پست[5](۱۹۷۵) از نخستین پژوهشگرانی بودند که جهان اطلاعاتی گروه‌های محروم آمریکایی، از جمله اقلیت‌های قومی، کشاورزان فقیر، سالمندان، زندانیان و افراد دارای معلولیت را بررسی کردند. به گفته تامپسون (۲۰۰۶)، در پژوهش‌های نخستین، تبیین‌های ساختاری و اقتصادی برجسته‌تر بودند و ابعاد فرهنگی و رفتاری کمتر مورد توجه قرار می‌گرفتند. چتمن[6](۱۹۹۶) با صورت‌بندی نظریه فقر اطلاعاتی، نقش مناسبات اجتماعی و هنجارهای گروهی را در فهم این پدیده برجسته کرد. او نشان داد که فقر اطلاعاتی را نمی‌توان صرفاً به فقر اقتصادی فروکاست؛ مرزبندی میان "خودی‌ها" و "بیگانه‌ها" و هنجارهای حاکم بر گروه نیز بر جستجو و اشتراک اطلاعات اثر می‌گذارند (دانایی‌مقدم، ۱۳۹۳). نظریه او بر چهار مفهوم فریب، پنهان‌کاری، خطرپذیری و ربط موقعیتی و شش گزاره استوار است و به نقش رفتارهای خودمحافظتی در مواجهه با نیازهای اطلاعاتی توجه دارد. این نگاه، زمینه بررسی فقر اطلاعاتی را در پیوند با روابط اجتماعی، ارزیابی خطر و شرایط پذیرش یا استفاده از اطلاعات فراهم می‌کند.

با وجود این صورت‌بندی نظری، تعریف‌ها و تبیین‌های فقر اطلاعاتی یکسان نیستند و بر ابعاد و سطوح متفاوتی تأکید دارند. مک‌کئون[7](۲۰۱۶) فقر اطلاعاتی را بخشی از مسئله گسترده‌تر فقر می‌داند و آن را در سه سطح کلان، با تأکید بر ملاحظات اخلاقی و سیاستی؛ میانه، با توجه به نگرش‌ها و رفتارهای محدودکننده؛ و خرد، با تمرکز بر کمبود سواد و مهارت، بررسی می‌کند. کوهی‌رستمی و پورخلیل (۱۳۹۷) نیز بر پایه مرور تعریف‌ها، فقر اطلاعاتی را پدیده‌ای چندعاملی می‌دانند که در پیوند با زیرساخت‌ها، فرهنگ و رفتار، انگیزه، مهارت و توان درک اطلاعات شکل می‌گیرد. همچنین، بررسی مفهومی آنان نشان می‌دهد که فقر اطلاعاتی با مفاهیمی مانند نابرابری اطلاعاتی، خلأ اطلاعاتی، شکاف اطلاعاتی و شکاف دیجیتال هم‌پوشانی دارد. این هم‌پوشانی، ضرورت روشن‌کردن مرزهای مفهومی را برجسته می‌کند؛ زیرا محدودیت در دسترسی، فهم یا استفاده از اطلاعات ممکن است در مطالعات مختلف با اصطلاح‌ها و معیارهای متفاوتی توصیف شود. بنابراین، هنگام ترکیب یافته‌ها باید به تعریف فقر اطلاعاتی، ابعاد مورد بررسی و سطح تحلیل هر مطالعه توجه کرد.

گستردگی تعریف‌های فقر اطلاعاتی، پرسش‌هایی درباره حدود مفهوم و شیوه کاربرد آن نیز برانگیخته است. دروازین[8] (۱۹۸۳، به نقل از فرج‌پهلو و همکاران، ۲۰۲۱) یادآور می‌شود که همه افراد، به معنایی، می‌توانند فقیر اطلاعاتی باشند؛ دیدگاهی که ضرورت تمایز میان محدودیت‌های معمول اطلاعاتی و وضعیت فقر اطلاعاتی را مطرح می‌کند. یو[9](۲۰۱۰) نیز نقد می‌کند که در بسیاری از مطالعات، گروه‌ها بر پایه موقعیت اجتماعی و اقتصادی‌شان فقیر اطلاعاتی نامیده شده‌اند، نه بر اساس شواهد مربوط به وضعیت اطلاعاتی آنان. هایدر و باودن[10](۲۰۰۷) با نقد گفتمان فقر اطلاعاتی، این پرسش را مطرح

1. Marcella & Chowdhury
2. Britz
3. Bradsha et al.
4. Thompson
5. Childers & Post
6. Chatman
7. McKeown
8. Farajpahlou et al.
9. Yu et al.
10. Haider & Bawden

می‌کنند که چه کسانی و از چه موضعی، نوع و میزان اطلاعات موردنیاز دیگران را تعیین می‌کنند. گیبسون و مارتین[1](۲۰۱۹) نیز نسبت به تبیین‌هایی هشدار می‌دهند که با تمرکز بر رفتار افراد، به الگوی کمبود فرهنگی نزدیک می‌شوند و نقش نهادها و مناسبات قدرت را کم‌رنگ می‌کنند. آنان با طرح مفهوم "حاشیه‌رانی اطلاعاتی"، توجه را به فرایندهای نظام‌مندی معطوف می‌کنند که نیازهای اطلاعاتی گروه‌ها را نادیده می‌گیرند و نشان می‌دهند که پنهان‌کاری می‌تواند پاسخی عقلانی به این شرایط باشد. پیترسون-صلاح‌الدین[2](۲۰۲۴) نیز تأکید می‌کند که تمرکز بر نقش افراد در شکل‌گیری محیط اطلاعاتی محدودکننده، ممکن است سهم نهادها در تداوم کسری اطلاعاتی را پنهان سازد. مطالعات جدیدتر نیز نقش نهادهای خدماتی و پیامدهای ناخواسته مداخله‌های فقرزدایی را در شکل‌گیری یا بازتولید محدودیت‌های اطلاعاتی بررسی کرده‌اند (تیان و همکاران[3] ۲۰۲۶). این نقدها بر ضرورت تفسیر رفتارهای اطلاعاتی در زمینه وقوع آنها تأکید دارند؛ زیرا رفتارهایی مانند پنهان‌کاری یا محدودکردن روابط اطلاعاتی ممکن است واکنش‌هایی محافظتی به بی‌اعتمادی، خطر یا حاشیه‌رانی باشند. ازاین‌رو، تمایز میان پیامدهای فقر اطلاعاتی و راهبردهای مقابله‌ای، بدون توجه به شرایط اجتماعی و نهادی، می‌تواند به برداشت‌های نادقیق منجر شود.

مطالعات کیفی فقر اطلاعاتی در میان گروه‌ها و بافت‌های متنوعی انجام شده‌اند؛ از مادران جوان محروم و نوجوانان و جوانان خارج از آموزش و اشتغال تا زندانیان، افراد ناشنوا و کم‌شنوا، کشاورزان خرده‌مالک، ساکنان روستایی و گروه‌های کم‌درآمد (برای نمونه: بوکانان و جاردین[4] ۲۰۲۳؛ کنینگ و بوکانان[5] ۲۰۱۹؛ لینگل و بوید[6] ۲۰۱۳؛ روهمن[7] ۲۰۲۴؛ زوندی و همکاران[8] ۲۰۲۶؛ سالازار و همکاران[9] ۲۰۲۵). این پژوهش‌ها از نظر چارچوب نظری نیز متفاوت‌اند: برخی بر نظریه فقر اطلاعاتی چتمن تکیه دارند (کنینگ و بوکانان، ۲۰۱۹؛ هاسلر و همکاران[10] ۲۰۱۴؛ پن[11] ۲۰۲۵)، برخی از منظر انتقادی و تقاطعی به تجربه محدودیت‌های اطلاعاتی می‌پردازند (گیبسون و مارتین[12] ۲۰۱۹؛ پیترسون-صلاح‌الدین، ۲۰۲۴) و برخی از رویکرد بوم‌شناسی اطلاعات استفاده می‌کنند (تیان و همکاران، ۲۰۲۶). شواهد مربوط به گزاره‌های نظریه چتمن نیز یکسان نبوده است؛ اسلیگو و ویلیامز[13](۲۰۰۱) برای رفتارهای خودمحافظتی و ریسک‌گریزی شواهد تأییدکننده یافتند، اما برای دیگر گزاره‌ها شواهد کافی گزارش نکردند. در نتیجه، مقایسه این پژوهش‌ها مستلزم توجه به تفاوت شرایط زندگی مشارکت‌کنندگان، مناسبات اجتماعی و نهادی و چارچوب‌های تفسیر یافته‌هاست؛ تفاوت‌هایی که ممکن است در معنای تجربه‌ها و رفتارهای اطلاعاتی بازتاب یابند.

در ایران نیز فقر اطلاعاتی از منظر مفهومی و تجربی بررسی شده است. کوهی‌رستمی و پورخلیل (۱۳۹۷) به مفهوم، سطوح و دلایل فقر اطلاعاتی پرداخته‌اند و دانایی‌مقدم (۱۳۹۳) نظریه فقر اطلاعاتی را با نظریه‌های سرریز اطلاعاتی و سرمایه اجتماعی مقایسه کرده است. در سطح تجربی، پیمایش ۵۲۰ نفر از ساکنان اهواز نشان داد که فقر اطلاعاتی با تحصیلات، جنسیت، طرد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و سرمایه اقتصادی رابطه دارد، اما رابطه آن با فن‌هراسی تأیید نشد (فرج‌پهلو و همکاران، ۲۰۲۱). در پیمایشی دیگر در همین شهر، شکاف دیجیتال و فقر اطلاعاتی معادل یکدیگر نبودند و سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی از مسیرهای متفاوتی با فقر اطلاعاتی ارتباط داشتند (بهلول و همکاران، ۱۴۰۵). عسکریان کخ و همکاران (۱۴۰۳) نیز مؤلفه‌های نظریه چتمن را در میان ۱۵۴ بهورز بررسی کردند و دریافتند که فریب بالاترین و خطرپذیری پایین‌ترین مقدار را در میان مؤلفه‌های سنجیده‌شده دارند. این مطالعات پیمایشی، شواهدی درباره روابط میان متغیرها و وضعیت مؤلفه‌های فقر اطلاعاتی فراهم کرده‌اند؛ بااین‌حال، دو مطالعه به ساکنان یک شهر محدود بوده‌اند و طرح‌های کمّی آنها برای توضیح تفصیلی چگونگی تجربه محدودیت‌های اطلاعاتی و معنایی که افراد به پاسخ‌های خود می‌دهند، طراحی نشده‌اند. در کنار این شواهد، ترکیب یافته‌های کیفی از بافت‌های گوناگون می‌تواند چشم‌اندازی برای تفسیر

---

1. Gibson & Martin
2. Peterson-Salahuddin
3. Tian et al.
4. Buchanan & Jardine
5. Canning & Buchanan
6. Lingel & boyd
7. Rohman
8. Zondi et al.
9. Salazar et al.
10. Hasler et al.
11. Pan
12. Gibson & Martin
13. Sligo & Williams

و طرح پرسش‌های تازه فراهم کند، هرچند شناخت تجربه فقر اطلاعاتی در ایران همچنان مستلزم پژوهش‌های متناسب با این بافت است.

تنوع تعریف‌ها، چارچوب‌های نظری، گروه‌های مورد مطالعه و سطوح تحلیل، دستیابی به تصویری منسجم از یافته‌های فقر اطلاعاتی را با دشواری مواجه کرده است. آثار پیشین، از جمله تحلیل گفتمان تعریف‌های فقر اطلاعاتی (هایدر و باودن، ۲۰۰۷)، مرور ادبیات نابرابری اطلاعاتی و شکاف دیجیتال (یو، ۲۰۰۶)، میزگرد یازده‌نفره پژوهشگران علم اطلاعات برای تدوین دستور کار پژوهشی (مارسلا و چودری، ۲۰۲۰) و مرور دامنه‌ای پژوهش‌های فقر اطلاعاتی مرتبط با مهاجران (ندومو و همکاران[1] ۲۰۲۲)، ابعاد مفهومی و پژوهشی این حوزه را بررسی کرده‌اند. در امتداد این تلاش‌ها، پژوهش حاضر بر ترکیب یافته‌های کیفی در سه محور پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدها تمرکز دارد. مسئله محوری، شناسایی شرایط زمینه‌ساز و تداوم‌بخش گزارش‌شده، شیوه‌های تجربه و بروز محدودیت اطلاعاتی، پاسخ‌های افراد و جوامع و پیامدهای مرتبط با این وضعیت است. فراترکیب کیفی امکان می‌دهد این یافته‌ها به‌صورت نظام‌مند مقایسه شوند و در کنار شناسایی مضامین مشترک، تفاوت‌های زمینه‌ای و موارد هم‌پوشانی میان سه دسته نیز روشن شوند.

پژوهش حاضر با استفاده از فراترکیب کیفی، یافته‌های مطالعات کیفی درباره فقر اطلاعاتی را با توجه به بافت و چارچوب تفسیری هر مطالعه مقایسه و ترکیب می‌کند. هدف، شناسایی و ترکیب پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدهای گزارش‌شده، با توجه به مضامین مشترک و تفاوت‌های زمینه‌ای است. لذا پرسش اصلی پژوهش این است: فراترکیب یافته‌های مطالعات کیفی تجربی، چه مضامینی را درباره پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدهای فقر اطلاعاتی آشکار می‌کند؟ برای پاسخ به این پرسش، سه زیرپرسش مطرح می‌شود:

۱. چه شرایط و عواملی در مطالعات کیفی به‌عنوان زمینه‌ساز، تشدیدکننده یا تداوم‌بخش فقر اطلاعاتی گزارش شده‌اند؟
۲. چه پیامدهایی در ارتباط با فقر اطلاعاتی در مطالعات کیفی گزارش شده‌اند؟
۳. افراد و جوامع برای مواجهه با محدودیت‌های اطلاعاتی چه راهبردهای مقابله‌ای به کار می‌گیرند؟

چارچوب مفهومی و پیشینه پژوهش

پژوهش حاضر فقر اطلاعاتی را وضعیتی چندبعدی و زمینه‌مند در نظر می‌گیرد که در آن افراد یا گروه‌ها در دستیابی به اطلاعات موردنیاز، فهم و ارزیابی آن یا استفاده مؤثر از آن با محدودیت مواجه می‌شوند (بریتز، ۲۰۰۴؛ مارسلا و چودری، ۲۰۲۰). بر این اساس، فقر اطلاعاتی صرفاً معادل فقدان منابع یا دسترسی فناورانه نیست و تبیین آن مستلزم توجه هم‌زمان به ویژگی‌های فردی، روابط اجتماعی، شرایط فرهنگی، عملکرد نهادها و محیط اطلاعاتی است.

ادبیات این حوزه نیز بر چندبعدی‌بودن عوامل شکل‌دهنده فقر اطلاعاتی تأکید دارد. بریتز (۲۰۰۴) عوامل مرتبط با آن را در سه دسته اساسی، اجتماعی‌ـاقتصادی و زیرساختی، و زمینه‌ای بررسی می‌کند؛ مک‌کئون (۲۰۱۶) تحلیل فقر اطلاعاتی را در سطوح کلان، میانه و خرد صورت‌بندی می‌کند؛ و مارسلا و چودری (۲۰۲۰) طیفی از عوامل انسانی و رفتاری، اجتماعی و فرهنگی، اعتماد و سیاست، تولید و توزیع اطلاعات، فناوری و زیرساخت، مقررات، اقتصاد و شرایط محیطی را مطرح می‌کنند. وجه مشترک این دیدگاه‌ها آن است که محدودیت اطلاعاتی حاصل یک عامل منفرد نیست و می‌تواند در تعامل میان فرد و محیط اجتماعی و نهادی او شکل گیرد.

فقر اطلاعاتی همچنین فقط از طریق شرایط زمینه‌ساز آن قابل شناخت نیست، بلکه در چگونگی تجربه و رفتار اطلاعاتی افراد، پاسخ آنان به محدودیت‌ها و نتایج مرتبط با این وضعیت نیز بازتاب می‌یابد. نظریه فقر اطلاعاتی چتمن (۱۹۹۶)، با مفاهیمی مانند پنهان‌کاری، فریب، خطرپذیری و ربط موقعیتی، توجه را به پیامدهای رفتاری و پاسخ‌های خودمحافظتی در شرایط محدودیت اطلاعاتی معطوف می‌کند. در عین حال، گیبسون و مارتین (۲۰۱۹) نشان می‌دهند که رفتارهایی مانند پنهان‌کاری یا محدودکردن تعامل اطلاعاتی را نمی‌توان بدون توجه به زمینه اجتماعی و نهادی آنها به‌عنوان کاستی فردی

[1]. Ndumu

تفسیر کرد؛ چنین رفتارهایی ممکن است پاسخی عقلانی به خطر، بی‌اعتمادی یا حاشیه‌رانی باشند. از سوی دیگر، بریتز (۲۰۰۷) فقر اطلاعاتی را شکلی ابزاری از فقر می‌داند که می‌تواند حوزه‌های مختلف زندگی را متأثر سازد و بردشو و همکاران[1] (۲۰۰۷) نیز بر ارتباط آن با تداوم دیگر اشکال محرومیت تأکید دارند.

بر پایه این مبانی و متناسب با هدف و پرسش‌های پژوهش، سه حوزه پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدها به‌عنوان چارچوب اولیه سازمان‌دهی و مقایسه یافته‌های مطالعات در نظر گرفته شدند. این حوزه‌ها پیش از کدگذاری تعیین شدند، اما کدها و مضامین درون هر حوزه از تحلیل یافته‌های مطالعات مبدأ استخراج شدند؛ بنابراین، تحلیل در سطح حوزه‌ها قیاسی و در سطح کدها و مضامین استقرایی بود. سه حوزه یادشده اجزای یک زنجیره علّی یا مراحل متوالی فقر اطلاعاتی نیستند، بلکه نقش‌های تحلیلی متفاوتی را برای خواندن و مقایسه شواهد نشان می‌دهند. تعریف و ملاک تشخیص هر حوزه در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. تعریف و ملاک تشخیص حوزه‌های تحلیلی پژوهش

حوزه تحلیلی	تعریف تحلیلی	ملاک تشخیص در یافته‌های مطالعه مبدأ
پیشایندها	شرایط، موانع یا عواملی که با شکل‌گیری، تشدید یا تداوم فقر اطلاعاتی مرتبط‌اند.	یافته زمانی در این حوزه قرار می‌گیرد که در روایت مشارکت‌کنندگان یا تفسیر نویسندگان مطالعه، نقشی زمینه‌ساز، تشدیدکننده یا تداوم‌بخش برای فقر اطلاعاتی داشته باشد. این انتساب به معنای اثبات رابطه علّی نیست.
پیامدها	بازتاب‌ها، تجربه‌ها، رفتارها یا نتایج شناختی، هیجانی، تعاملی و کارکردی که در ارتباط با وضعیت فقر اطلاعاتی گزارش شده‌اند.	یافته زمانی در این حوزه قرار می‌گیرد که در روایت مشارکت‌کنندگان یا تفسیر نویسندگان مطالعه، به‌عنوان تجربه، بازتاب یا نتیجه مرتبط با فقر اطلاعاتی قابل تشخیص باشد. این طبقه‌بندی به معنای اثبات رابطه علّی میان فقر اطلاعاتی و یافته گزارش‌شده نیست.
راهبردهای مقابله‌ای	کنش‌ها و پاسخ‌هایی که افراد یا گروه‌ها برای مواجهه با فقر اطلاعاتی، تأمین نیاز، جبران کمبود یا محافظت از خود در برابر خطر به کار می‌گیرند.	نقش کنش به‌عنوان پاسخ به فقر اطلاعاتی باید در روایت مشارکت‌کنندگان یا تفسیر نویسندگان مطالعه قابل تشخیص باشد. صرف وقوع یک رفتار برای استنباط قصد مقابله‌ای یا اثربخشی آن کافی نیست.

مرز میان این سه حوزه همواره قطعی نیست؛ زیرا نقش یک تجربه یا رفتار می‌تواند با توجه به زمینه تغییر کند. برای مثال، پنهان‌کاری ممکن است هنگامی که بیانگر دشواری فرد در آشکارکردن نیاز اطلاعاتی است، به‌عنوان پیامد در نظر گرفته شود، اما زمانی که فرد آگاهانه برای کاهش خطر اجتماعی یا محافظت از خود میزان افشای اطلاعات را کنترل می‌کند، در نقش راهبرد مقابله‌ای ظاهر شود. به همین ترتیب، اتکا به دیگران می‌تواند در یک زمینه راهی برای دستیابی به اطلاعات و در زمینه‌ای دیگر بازتاب محدودیت فرد در اقدام مستقل باشد. ازاین‌رو، طبقه‌بندی بر اساس شکل ظاهری رفتار انجام نشد، بلکه نقش و معنای آن در بافت مطالعه مبدأ ملاک قرار گرفت. در مواردی که شواهد به‌طور روشن از بیش از یک نقش پشتیبانی می‌کردند، انتساب به بیش از یک حوزه امکان‌پذیر بود.

در نتیجه، این چارچوب نقش یک ابزار مفهومی‌ـتحلیلی را برای سازمان‌دهی شواهد ایفا می‌کند و نباید به‌عنوان الگویی ازپیش‌تعیین‌شده از روابط میان مؤلفه‌های فقر اطلاعاتی تلقی شود. مفاهیم نظری پیشین جهت توجه پژوهشگران به وجوه مختلف پدیده را فراهم کردند، اما مضامین نهایی از داده‌های مطالعات مبدأ استخراج شدند. همچنین، ارتباط‌هایی که در مرحله نهایی فراترکیب میان مضامین شناسایی می‌شوند، حاصل تفسیر شواهد ترکیبی‌اند و به‌خودی‌خود بیانگر علیت، توالی زمانی یا شدت رابطه میان آنها نیستند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی و از نظر روش، فراترکیب کیفی با رویکرد تفسیری است. هدف آن، شناسایی و ترکیب پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدهای فقر اطلاعاتی گزارش‌شده در مطالعات کیفی تجربی، با توجه به مضامین مشترک و تفاوت‌های

[1].

زمینه‌ای است. بدین‌منظور، یافته‌های هر مطالعه با توجه به بافت پژوهش و تفسیر نویسندگان آن بررسی و سپس با یافته‌های سایر مطالعات مقایسه شدند. برای سازمان‌دهی و نمایش مضامین حاصل از سنتز، از ساختار سه‌سطحی پیشنهادی آترایدـاسترلینگ[1] (۲۰۰۱)، شامل مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر، استفاده شد.

برای شناسایی مطالعات مرتبط، ابتدا عبارت دقیق انگلیسی «information poverty» در پایگاه‌های اسکوپوس و وب آو ساینس و موتور جستجوی علمی گوگل اسکالر به‌تنهایی جستجو شد تا تصویری کلی از گستره مطالعات این حوزه به دست آید. سپس، برای شناسایی هدفمندتر مطالعات مرتبط با سه حوزه تحلیلی پژوهش، شامل پیشایندها، پیامدها و راهبردهای مقابله‌ای، این عبارت با مجموعه‌ای از واژه‌های مرتبط ترکیب شد. واژه‌های این سه حوزه با عملگر «OR» به یکدیگر و مجموعه آنها با عملگر «AND» به عبارت «information poverty» متصل شدند؛ بنابراین، ارتباط با دست‌کم یکی از سه حوزه برای بازیابی مدرک کافی بود. عبارت جستجوی تکمیلی در پایگاه اسکوپوس و وب‌آف ساینس به صورت زیر تنظیم شد:

("information poverty" AND (antecedent* OR determinant* OR predictor* OR factor* OR cause* OR barrier* OR constraint* OR consequence* OR outcome* OR impact* OR effect* OR manifestation* OR coping OR "coping strateg*" OR "coping mechanism*" OR "adaptive strateg*" OR "adaptation strateg*" OR "self-protective behavio*" OR "help seeking" OR "help-seeking"))

و در گوگل اسکالر به صورت جداگانه برای پیشایندها، پیامدها و راهبردهای مقابله‌ای نیز بررسی گردید. در نهایت، ۱۷۴ مدرک شناسایی شد که شامل ۷۲ مدرک از اسکوپوس، ۷۲ مدرک از وب آو ساینس و ۳۰ مدرک از گوگل اسکالر بود. پس از حذف ۶۹ مدرک تکراری، ۱۰۵ مدرک برای غربالگری بر اساس عنوان، کلیدواژه‌ها و چکیده باقی ماند. سپس، مدارک بالقوه واجد شرایط برای بازیابی و ارزیابی متن کامل، بر اساس معیارهای ورود و خروج پژوهش، انتخاب شدند.

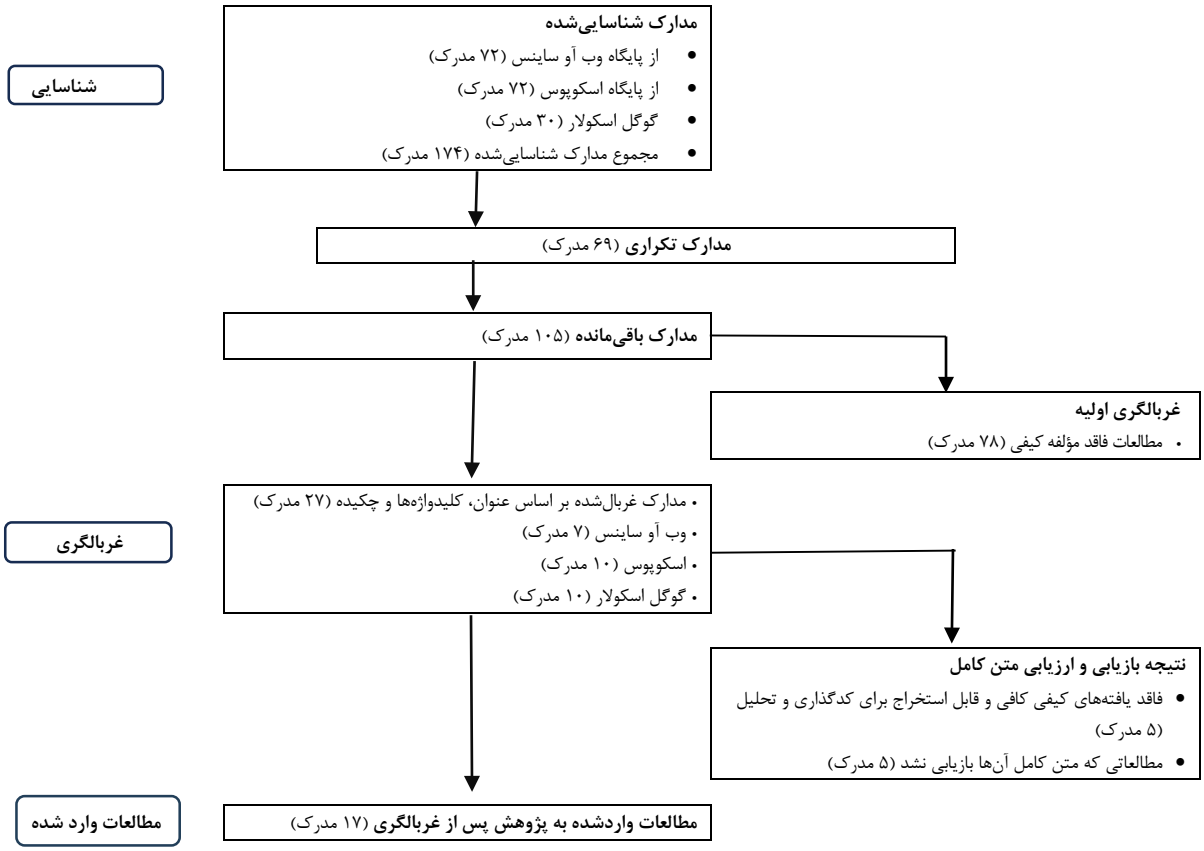
مطالعات برای ورود به فراترکیب باید معیارهای زیر را داشتند: (۱) به زبان انگلیسی منتشر شده بودند؛ (۲) طرح کیفی یا مؤلفه کیفی مستقل و قابل استخراج داشتند؛ (۳) یافته‌های کیفی تجربی را از طریق مصاحبه، گروه کانونی، مشاهده، قوم‌نگاری، تحلیل محتوای داده‌های تولیدشده توسط افراد یا روش‌های مشابه ارائه می‌کردند؛ (۴) تجربه یا رفتار اطلاعاتی افراد و جوامع را در ارتباط با فقر اطلاعاتی یا محدودیت مشخص در دستیابی، فهم، ارزیابی یا استفاده از اطلاعات بررسی می‌کردند؛ (۵) اطلاعات کافی درباره جامعه مورد مطالعه، بافت پژوهش و شیوه گردآوری و تحلیل داده‌ها ارائه می‌دادند؛ و (۶) یافته‌های مرتبط با دست‌کم یکی از سه حوزه پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای یا پیامدهای فقر اطلاعاتی از متن آنها قابل استخراج بود.

مطالعات صرفاً کمّی، مرورهای پژوهشی، مقالات فاقد یافته‌های کیفی تجربی و گزارش‌هایی که یافته‌های کیفی مرتبط و قابل استخراج نداشتند، کنار گذاشته شدند. پژوهش‌هایی که داده‌های آنها صرفاً دیدگاه متخصصان درباره تعریف فقر اطلاعاتی یا اولویت‌های پژوهشی بود، در پیشینه و چارچوب مفهومی استفاده شدند، اما به مجموعه مطالعات واردشده به سنتز تجربه و رفتار اطلاعاتی افراد و جوامع راه نیافتند. در مطالعات آمیخته، فقط یافته‌های مؤلفه کیفی وارد سنتز شد. همچنین، در مطالعاتی که فقر اطلاعاتی تنها بخشی از موضوع پژوهش بود، استخراج به یافته‌های مرتبط و قابل ردیابی در متن مطالعه محدود شد.

پس از حذف مدارک تکراری، ۱۰۵ مدرک بر اساس عنوان، کلیدواژه‌ها و چکیده غربالگری شد. در این مرحله، ۷۸ مدرک به دلیل نداشتن مؤلفه کیفی کنار گذاشته شد و ۲۷ مدرک برای بازیابی متن کامل باقی ماند. متن کامل پنج مدرک بازیابی نشد؛ بنابراین، ۲۲ مدرک در مرحله ارزیابی متن کامل بررسی شد. از این تعداد، پنج مدرک به دلیل نداشتن یافته‌های کیفی کافی و قابل استخراج برای کدگذاری و تحلیل کنار گذاشته شد و در نهایت، ۱۷ مطالعه وارد فراترکیب شد. سال انتشار مطالعات نهایی از ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۶ بود. فرایند شناسایی، غربالگری، بازیابی و انتخاب مطالعات در شکل ۱ ارائه شده است.

برای کنترل نسخه‌های تکراری و جلوگیری از شمارش چندباره یک مطالعه، عنوان، شناسه مقاله و محتوای فایل‌ها بررسی شد و نسخه‌های متعلق به یک مطالعه، یک‌بار در شمار مطالعات نهایی محاسبه شدند.

[1]. Attride-Stirling

شکل ۱. فرایند جستجوی منابع و انتخاب مطالعات پژوهش

قابلیت اعتماد پژوهش: برای تقویت قابلیت اعتماد پژوهش، چهار معیار لینکلن و گوبا[1] (۱۹۸۵)، شامل اعتبار، انتقال‌پذیری، اتکاپذیری و تأییدپذیری، مبنای توجه قرار گرفت. برای تقویت اعتبار، دو پژوهشگر یافته‌های مطالعات را به‌صورت مستقل کدگذاری کردند و سپس کدگذاری‌های آنان با یکدیگر مقایسه شد. موارد اختلاف در نام‌گذاری کدها، تفسیر معنای یافته‌ها و انتساب آنها به حوزه‌های تحلیلی، از طریق گفت‌وگو و بازخوانی شواهد در بافت مطالعه مبدأ، با توجه به تفسیر نویسندگان و قواعد طبقه‌بندی پژوهش، تا دستیابی به توافق بررسی و حل شدند. این شیوه بازبینی مشترک با رویه‌های گزارش‌شده در سنتز مضمونی هم‌خوان است (توماس و هاردن[2] ۲۰۰۸). برای فراهم‌کردن امکان قضاوت درباره انتقال‌پذیری، مشخصات جوامع و بافت مطالعات همراه با یافته‌های استخراج‌شده حفظ شد. اتکاپذیری از طریق گزارش شفاف مراحل انتخاب مطالعات و مستندسازی فرایند تحلیل، تصمیم‌های کدگذاری و تغییرات طبقه‌بندی تقویت شد. همچنین، برای تقویت تأییدپذیری، پیوند کدها و مضامین حاصل از فراترکیب با شواهد مطالعات مبدأ حفظ و در گزارش یافته‌ها مشخص شد.

فرایند تحلیل و سنتز داده‌ها: تحلیل و سنتز یافته‌های مطالعات با رویکردی ترکیبیِ قیاسی–استقرایی انجام شد. در سطح نخست، سه حوزه «پیشایندها»، «پیامدها» و «راهبردهای مقابله‌ای» بر اساس پرسش‌های پژوهش، به‌عنوان چارچوب اولیه تحلیل در نظر گرفته شدند. سپس، یافته‌های قابل استخراج از بخش نتایج مطالعات وارد فرایند کدگذاری شدند و کدهای اولیه بر اساس معنای آنها در بافت مطالعه مبدأ در یکی از این حوزه‌ها قرار گرفتند. ملاک طبقه‌بندی هر یافته، نقش و معنایی بود که در مطالعه اصلی داشت، نه صرفاً شکل ظاهری رفتار یا تجربه گزارش‌شده. ازاین‌رو، در مواردی که یک یافته در مطالعات مختلف کارکردهای متفاوتی داشت، متناسب با شواهد هر مطالعه در حوزه مربوط طبقه‌بندی شد.

در مرحله بعد، کدهای اولیه از طریق مقایسه مستمر بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌های معنایی با یکدیگر ادغام و در قالب مضامین پایه سازمان‌دهی شدند. مضامین پایه مرتبط در سطحی انتزاعی‌تر به مضامین سازمان‌دهنده و سپس مضامین

[1]. Lincoln & Guba
[2]. Thomas & Harden

سازمان‌دهنده هم‌خانواده به مضامین فراگیر ارتقا یافتند. برای سازمان‌دهی سلسله‌مراتبی مضامین از ساختار سه‌سطحی شبکه مضامین آتراید–استرلینگ (۲۰۰۱)، شامل مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر، استفاده شد. در سراسر فرایند تحلیل، ارتباط هر کد و مضمون با شواهد مطالعه مبدأ حفظ شد تا امکان بازبینی مسیر حرکت از داده‌های اولیه به مضامین نهایی فراهم باشد.

در ساختار نهایی، حوزه پیشایندهای فقر اطلاعاتی شامل ۱۱۲ کد اولیه، ۷۰ مضمون پایه، ۲۰ مضمون سازمان‌دهنده و ۶ مضمون فراگیر بود. حوزه پیامدها از ۴۸ کد اولیه، ۳۸ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر تشکیل شد و در حوزه راهبردهای مقابله‌ای نیز ۷۶ کد اولیه، ۵۳ مضمون پایه، ۱۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۶ مضمون فراگیر شناسایی شد. بنابراین، سنتز نهایی در مجموع شامل ۲۳۶ کد اولیه، ۱۶۱ مضمون پایه، ۵۰ مضمون سازمان‌دهنده و ۱۷ مضمون فراگیر بود. این ساختار مبنای ارائه یافته‌ها و تدوین مدل تفسیری پژوهش قرار گرفت.

برای افزایش اعتمادپذیری تحلیل، کدگذاری و سازمان‌دهی مضامین به‌طور مستقل توسط دو پژوهشگر انجام شد و موارد اختلاف از طریق مقایسه، بازگشت به شواهد مطالعات مبدأ و بحث تا دستیابی به توافق بررسی شد. همچنین، تصمیم‌های تحلیلی در طول فرایند ثبت و پیوند میان کدها، مضامین و مطالعات مبدأ حفظ شد. سه حوزه نهایی صرفاً نقش‌های تحلیلی متفاوت یافته‌ها را نشان می‌دهند و ترتیب ارائه آنها نباید به‌عنوان توالی زمانی، زنجیره علّی یا بیانگر جهت و شدت روابط میان مضامین تفسیر شود.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های مطالعات: پس از غربالگری و کنترل نسخه‌های تکراری، ۱۷ مطالعه تجربی منتشرشده بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۶ وارد فراترکیب شدند. این مطالعات جوامع و موقعیت‌های متنوعی را پوشش می‌دادند؛ ازجمله مادران جوان، جوانان خارج از آموزش و اشتغال، زندانیان، افراد ناشنوا و کم‌شنوا، ساکنان مناطق روستایی، بیماران، مدیران خدمات سلامت، کشاورزان، مهاجران، زنان کم‌درآمد، زنان رنگین‌پوست، کودکان و مراقبان افراد دارای ناتوانی‌های رشدی.

مطالعات در بافت‌های جغرافیایی و نهادی متفاوتی، ازجمله بریتانیا، اسکاتلند، ایران، کانادا، ایالات متحده، ویتنام، چین، آفریقای جنوبی، تانزانیا و فیلیپین انجام شده بودند. در یک مطالعه نیز ۲۰۰ پست منتشرشده در گروه‌های اینترنتی، به‌جای افراد، واحد تحلیل بودند.

از نظر روش‌شناختی، مجموعه مطالعات شامل پژوهش‌های کیفی، قوم‌نگاری، نظریه زمینه‌ای برساخت‌گرایانه، تحلیل محتوای کیفی، مطالعه موردی مشارکتی و پژوهش‌های آمیخته دارای مؤلفه کیفی بود. تحلیل مضمون، تحلیل محتوای کیفی، مقایسه مداوم، تحلیل چارچوبی و تحلیل قوم‌نگارانه از روش‌های تحلیل داده‌ها در این مطالعات بودند. ویژگی‌های هر یک از مطالعات واردشده در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. ویژگی‌های مطالعات واردشده در فراترکیب

کد مقاله	نویسندگان	سال انتشار	عنوان انگلیسی	نشریه	کشور	جامعه و نمونه	طرح پژوهش	گردآوری داده	روش تحلیل
۱	Buchanan, S., & Jardine, C.	2023	The information behaviours of disadvantaged young first-time mothers	Journal of Documentation	بریتانیا	۳۹ مادر باردار ۲۵ ساله یا کمتر	روش آمیخته	پرسشنامه و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته	تحلیل مضمونی/مقایسه‌ای
۲	Buchanan, S., & Tuckerman, L.	2016	The information behaviours of disadvantaged and disengaged adolescents	Journal of Documentation	بریتانیا	جوانان ۱۶ تا ۱۹ ساله و کارکنان حمایتی	روش آمیخته	مشاهده، مصاحبه و گروه کانونی	تحلیل مضمون/ تلفیقی
۳	Canning, C., & Buchanan, S.	2019	The information behaviours of maximum security prisoners: Insights into self-protective behaviours and unmet needs	Journal of Documentation	اسکاتلند	زندانیان مرد بزرگسال و کارکنان زندان	مطالعه کیفی	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته	تحلیل مضمون

کد مقاله	نویسندگان	سال انتشار	عنوان انگلیسی	نشریه	کشور	جامعه و نمونه	طرح پژوهش	گردآوری داده	روش تحلیل
۴	Rohman, A.	2024	Breaking the Circuit of Information Poverty: Early Warning Messages and DHH Communities in Vietnam	RMIT Research Report	ویتنام	اعضای جامعه ناشنوا و کم‌شنوا و ذی‌نفعان پیام‌های هشدار	مطالعه کیفی	مصاحبه و فعالیت‌های مشارکتی	تحلیل مضمون
۵	Tian, L., Xin, J., Ding, K., & Guo, J.	2026	Information Poverty Alleviation Causing Implicit Information Poverty? Evidence from Rural Information Ecology in China	Journal of Contemporary Ethnography	چین	ساکنان روستایی و کنشگران محلی	قوم‌نگاری	مشاهده و مصاحبه	تحلیل قوم‌نگارانه
۶	Biabani, F., MahmudiRad, G., Hassankhani, H., & Rahmani, A.	2023	Experiences of Iranian Peritoneal Dialysis Patients Regarding the Decision to Choose the Type of Kidney Replacement Therapy	Journal of Caring Sciences / مقاله پژوهشی	ایران	۱۸ بیمار دیالیز صفاقی	مطالعه کیفی	مصاحبه با بیماران دیالیز صفاقی	تحلیل محتوا
۷	MacDonald, J., Bath, P. A., & Booth, A.	2011	Information overload and information poverty: challenges for healthcare services managers?	Journal of Documentation	کانادا	مدیران خدمات سلامت	مطالعه کیفی	مصاحبه	تحلیل چارچوب یا تحلیل قاب
۸	Lingel, J., & boyd, D.	2013	Keep It Secret, Keep It Safe: Information Poverty, Information Norms, and Stigma	Journal of the American Society for Information Science and Technology	ایالات متحده	اعضای یک جامعه حاشیه‌ای با هویت انگ‌خورده	قوم‌نگاری	مصاحبه و مشاهده مشارکتی	تحلیل مضمون
۹	Hasler, L., Ruthven, I., & Buchanan, S.	2014	Using Internet Groups in Situations of Information Poverty: Topics and Information Needs	JASIST	برخط؛ گروه‌های اینترنتی	۲۰۰ پست اینترنتی مرتبط با موقعیت‌های فقر اطلاعاتی	کیفی	۲۰۰ پیام منتشرشده در گروه‌های اینترنتی	تحلیل محتوا
۱۰	Zondi, N. P., Nkomo, N., & Moyane, S. P.	2026	Information poverty subtleties of a small-scale farming community in KwaZulu-Natal	Information Development	آفریقای جنوبی	۲۶ کشاورز	کیفی	گروه‌های کانونی	تحلیل مضمون
۱۱	Breslin Davda, F., & Buchanan, S.	2024	Exploring the early manifestation of information poverty in young children	Journal of Librarianship and Information Science	اسکاتلند	کودکان کم‌سن و بزرگسالان مرتبط	کیفی	مشاهده و مصاحبه	تحلیل مضمون
۱۲	Kotoroi, G., & Bakta, S.	2026	Institutionally engineered information poverty: A structural analysis of library services and juvenile rehabilitation in Tanzania	The Reference Librarian	تانزانیا	جوانان ۱۸ تا ۲۵ ساله در بازداشت و کارکنان	آمیخته	مصاحبه، پرسشنامه و بررسی خدمات کتابخانه‌ای	تحلیل مضمون
۱۳	Peterson-Salahuddin, C.	2024	From Information Poverty to Information Deficit: An Intersectional Analysis of Women of Color's News Information-Seeking Habits in the Digital Age	International Journal of Communication	ایالات متحده؛ غرب میانه	۴۵ زن رنگین‌پوست ۱۸ سال و بالاتر	کیفی	۸ گروه کانونی آنلاین	تحلیل مضمون
۱۴	Salazar, J. M., Gagua, J. N., Narvadez, B., & Evangelio, C. T.	2025	Information Poverty, Risk Communication, and COVID-19 Information Access: A Case in Cavite, Philippines	Journal of Integrated Disaster Risk Management	فیلیپین	۲۰ سرپرست خانوار ماهیگیر ۳۰ تا ۵۰ ساله	کیفی	۲۰ مصاحبه تلفنی باز	تحلیل مضمون

کد مقاله	نویسندگان	سال انتشار	عنوان انگلیسی	نشریه	کشور	جامعه و نمونه	طرح پژوهش	گردآوری داده	روش تحلیل
۱۵	Zimmerman, M. S.	2017	Information Poverty and Reproductive Healthcare: Assessing the Reasons for Inequity between Income Groups	Social Work in Public Health	ایالات متحده؛ کارولینای شمالی	۱۰ زن کم‌درآمد و ۵ زن پردرآمد، ۱۸ تا ۴۴ ساله	کیفی	۱۵ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته	تحلیل مضمون
۱۶	Pan, X.	2025	Navigating Health Information Poverty: International Students' Challenges and Strategies	Proceedings of ASIS&T	کشور محل اجرا گزارش نشده	۱۱ دانشجوی بین‌المللی؛ ۳ کارشناسی و ۸ تحصیلات تکمیلی	کیفی	۱۱ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته	تحلیل مضمون
۱۷	Gibson, A. N., & Martin, J. D.	2019	Re-Situating Information Poverty: Information Marginalization and Parents of Individuals With Disabilities	JASIST	ایالات متحده	۲۴ مادر افراد دارای سندرم ASDداون یا	کیفی	۲۴ مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته	تحلیل مضمون

ارزیابی کیفیت مطالعات

کیفیت روش‌شناختی مطالعات کیفی واردشده به این مرور، با استفاده از سیاهه‌وارسی ارزیابی نقادانه پژوهش‌های کیفی مؤسسه جوآنا بریگز[1]ارزیابی شد. این سیاهه‌وارسی ۱۰ معیار را دربر می‌گیرد: همخوانی دیدگاه فلسفی با روش‌شناسی؛ تناسب روش‌شناسی با اهداف؛ گردآوری داده‌ها؛ تحلیل؛ تفسیر نتایج؛ بیان جایگاه فرهنگی یا نظری پژوهشگر؛ توجه به نقش و بازاندیشی پژوهشگر؛ بازنمایی دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان؛ گزارش ملاحظات اخلاقی؛ و تناسب نتیجه‌گیری با یافته‌ها. هر معیار بر اساس اطلاعات گزارش‌شده در متن مطالعه با یکی از گزینه‌های «بله»، «خیر»، «نامشخص» یا «غیرقابل اعمال» ارزیابی شد. نتایج ارزیابی هر مطالعه در جدول ۳ آمده است. کیفیت مطالعه به‌تنهایی ملاک حذف نبود. در مطالعاتی که ارتباطشان با فقر اطلاعاتی محدود بود، گزارش مختصرتری داشتند یا بر داده‌های هم‌پوشان تکیه می‌کردند، تنها یافته‌های مرتبط و قابل ردیابی وارد فراترکیب شدند. برای نمونه، در مطالعه گروه‌های اینترنتی، ۲۰۰ پست به‌عنوان واحدهای متنی تحلیل شدند؛ در مطالعه زنان رنگین‌پوست نیز فقط یافته‌های مرتبط با فقر اطلاعاتی از بحث گسترده‌تر «کمبود اطلاعاتی» استخراج شد.

جدول ۳. نتایج ارزیابی کیفیت مطالعات واردشده در پژوهش حاضر

کد مطالعه	امتیاز	سطح کیفیت	فلسفه/روش	روش/سؤال	گردآوری	تحلیل	تفسیر	جایگاه پژوهشگر	بازاندیشی	صدای مشارکت‌کننده	ملاحظات اخلاقی	نتیجه‌گیری
۱	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	بله	بله
۲	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	بله	بله
۳	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	بله	بله
۴	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	نامشخص	بله
۵	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	نامشخص	بله
۶	۷	متوسط	نامشخص	بله	بله	بله	بله	نامشخص	خیر	بله	بله	بله
۷	۷	متوسط	نامشخص	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	نامشخص	بله
۸	۷	متوسط	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	نامشخص	بله
۹	۷	متوسط	نامشخص	بله	بله	بله	بله	نامشخص	خیر	بله	نامشخص	بله
۱۰	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	نامشخص	خیر	بله	بله	بله

[1]. Joanna Briggs Institute (JBI Critical Appraisal Checklist for Qualitative Research)

کد مطالعه	امتیاز	سطح کیفیت	فلسفه/روش	روش/سؤال	گردآوری	تحلیل	تفسیر	جایگاه پژوهشگر	بازاندیشی	صدای مشارکت‌کننده	ملاحظات اخلاقی	نتیجه‌گیری
۱۱	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله
۱۲	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	نامشخص	خیر	بله	بله	بله
۱۳	۹	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	بله	بله
۱۴	۸	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	نامشخص	بله
۱۵	۷	متوسط	نامشخص	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	نامشخص	بله
۱۶	۷	متوسط	نامشخص	بله	بله	بله	بله	بله	خیر	بله	نامشخص	بله
۱۷	۹	بالا	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	بله	نامشخص	بله

از ۱۷ مطالعه، ۱۱ مطالعه در سطح کیفیت بالا و شش مطالعه در سطح کیفیت متوسط قرار گرفتند و هیچ مطالعه‌ای کیفیت پایین نداشت. محدودیت مطالعات دارای کیفیت متوسط بیشتر به گزارش‌نشدن جایگاه یا بازاندیشی پژوهشگر، جزئیات ملاحظات اخلاقی و، در برخی موارد، روشن‌نبودن نسبت چارچوب نظری با موضوع پژوهش مربوط بود.

فرایند تحلیل مضمون

تحلیل یافته‌های مطالعات در سه حوزه تحلیلیِ پیشایندها، ، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدها انجام شد. در ساختار نهایی، پیشایندهای فقر اطلاعاتی از ۱۱۲ کد اولیه، ۷۰ مضمون پایه، ۲۰ مضمون سازمان‌دهنده و ۶ مضمون فراگیر؛ پیامدها از ۴۸ کد اولیه، ۳۸ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر؛ و راهبردهای مقابله‌ای از ۷۶ کد اولیه، ۵۳ مضمون پایه، ۱۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۶ مضمون فراگیر تشکیل شدند. جدول ۴ روند استخراج و دسته‌بندی مضامین مربوط به پیشایندهای فقر اطلاعاتی را نشان می‌دهد.

جدول ۴. شناسایی و استخراج مضامین پیشایندهای فقر اطلاعاتی

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۱، ۳، ۴	شنیده‌نشدن و نادان تلقی‌شدن به‌دلیل سن پایین نادان تلقی‌شدن به‌دلیل بارداری در سن پایین قضاوت‌شدن بر پایه پرونده تحقیرشدن افراد ناشنوا	بی‌اعتبار شمردن و نشنیدن صدای مادران جوان قضاوت درباره فرد بر اساس پرونده تحقیر اجتماعی افراد ناشنوا	بی‌اعتبارسازی اجتماعی و قضاوت محدودکننده در تعامل اطلاعاتی	موانع اجتماعی-فرهنگی در تعاملات اطلاعاتی
۲، ۱۵، ۱۷	محدودبودن امکان گفت‌وگو به همسر در دسترس‌بودن خانواده و دوستان همراه با ندانستن پاسخ کافی‌ندانستن دانش بزرگسالان ندانستن پاسخ توسط والدین نداشتن فرد آگاه برای پرسیدن	محدودبودن دامنه روابط قابل گفت‌وگو ناکافی‌بودن دانش اطرافیان برای پاسخ‌گویی نداشتن فرد آگاه برای پرسیدن	محدودیت منابع اطلاعاتیِ قابل‌دسترسی از طریق روابط اجتماعی	
۳، ۸، ۱۲، ۱۵	مشکوک تلقی‌شدن به‌دلیل سؤال از مأمور مانع‌بودن هویت یونیفرم‌پوش مأمور ناتوانی در گفت‌وگو با والدین درباره آزار رس از آشکارکردن وضعیت خود ندانستن محل مراجعه و ترس از پرسیدن دشواری گفت‌وگو در خانواده غیرپذیرا احساس شرم از پرسیدن بعضی سؤال‌ها ممنوع‌بودن گفت‌وگو درباره بارداری و بچه‌دارشدن به دستور والدین	مشکوک تلقی‌شدن پرسش‌گری در زندان مانع‌بودن هویت یونیفرم‌پوش مأمور در تعامل بسته‌بودن امکان گفت‌وگو درباره مسائل حساس در خانواده ترس یا شرم از افشا و پرسیدن	ناامنی ادراک‌شده و محدودیت گفت‌وگو درباره مسائل حساس	
۱، ۲، ۸، ۱۲، ۱۴، ۱۵	توضیح‌داده‌نشدن علت وضعیت پزشکی کودک دریافت‌نکردن اطلاعات موردنیاز و فهمیده‌نشدن درخواست پاسخ‌نگرفتن به پرسش درباره کارآموزی اطلاعات‌ندادن پزشک و نارضایتی از برخورد او توضیح‌ندادن پزشکان دریافت‌نکردن توضیح کافی درباره ضرورت انتخاب آموزشی	ارائه‌نشدن توضیح کافی از سوی متخصصان فهمیده‌نشدن درخواست و بی‌پاسخ‌ماندن نیاز اطلاعاتی نادیده‌گرفتن پرسش یا گوش‌ندادن بزرگسالان و همسالان	پاسخ‌گویی ناکافی به پرسش‌ها و نیازهای اطلاعاتی	کاستی در پاسخ‌گویی و تناسب خدمات و تعاملات اطلاعاتی

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
	نادیده‌گرفته‌شدن هنگام مراجعه به بزرگسالان پاسخ‌نگرفتن از معلم به‌دلیل مشغول‌بودن او گوش‌ندادن معلم به کودک گوش‌ندادن همسالان به‌دلیل ترجیح بازی			
۲، ۳	دشوارشدن دریافت حمایت بر اثر مقررات‌محوری مراکز هزینه، انتظار و پوشاندن محتوای پرونده دسترس‌ناپذیری خدمات تا نزدیک پایان محکومیت نبود خدمت گفت‌وگوی حمایتی پس از ساعت مشخص	مقررات‌محوریِ دشوارکننده دریافت حمایت هزینه، تأخیر و پوشاندن محتوا در دسترسی به پرونده محدودیت زمانیِ دسترسی به خدمات حمایتی	موانع نهادی در دسترسی به اطلاعات و خدمات حمایتی	
۵، ۷، ۹	انتقال یک‌طرفه سیاست‌ها بدون پرسش از نیاز روستا ارسال‌نشدن داده‌ها با وجود درخواست دوره‌ای دشواری دریافت اطلاعات از دارندگان آن نبود چارچوب مناسب گزارش‌دهی شاخص‌ها نسبت‌دادن کمبود اطلاعات به مسئولان محلی	انتقال یک‌طرفه سیاست‌ها بدون توجه به نیاز محلی دشواربودن دریافت داده‌ها از دارندگان آن‌ها نبود چارچوب مناسب گزارش‌دهی شاخص‌ها نقش گزارش‌شده مسئولان محلی در کمبود اطلاعات	کاستی در تأمین و گردش سازمانی اطلاعات	
۴	دشواری ارتباط با خانواده ندانستن محل مراجعه در نبود مترجم ناتوانی مالی در تأمین مترجم دشواری بیان افکار شنیده‌نشدن هشدارهای صوتی کمبود اطلاع‌رسانی اختصاصی ناشنوایان نبود اطلاعیه اختصاصی نهاد محلی	دشواری ارتباط خانوادگی و بیان افکار در افراد ناشنوا نبود مترجم زبان اشاره یا ناتوانی مالی در تأمین آن دسترس‌ناپذیری هشدارهای صوتی برای ناشنوایان کمبود اطلاع‌رسانی اختصاصی برای ناشنوایان	ناسازگاری خدمات و شیوه‌های ارتباط با نیازهای ناشنوایان	
۱، ۲، ۷، ۱۲	کنارگذاشتن مطالب بدون مطالعه به‌دلیل نداشتن وقت دریافت‌نکردن اطلاعات درست به‌دلیل وقت‌نگذاشتن برای جستجو اختصاص‌ندادن زمان کافی برای تصمیم‌گیری مراجعه‌نکردن به همه منابع به‌دلیل محدودیت زمانی ناکافی‌بودن زمان ویزیت	محدودیت زمانی برای مطالعه، جستجو و بررسی منابع اختصاص‌نیافتن زمان کافی برای تصمیم‌گیری و ویزیت	محدودیت فرصت زمانی برای تعامل و پردازش اطلاعات	محدودیت منابع و فرصت‌های دسترسی به اطلاعات
۲، ۱۰، ۱۲، ۱۵	ناکافی‌بودن اطلاعات بروشور نبود کتابخانه مناسب و مطالعه در خوابگاه شلوغ ناکافی‌بودن کتاب‌ها و قدیمی‌بودن منابع کمبود اطلاعات درباره خدمات در دسترس کمبود اطلاعات در محل‌های مراجعه زنان نرسیدن نوبت استفاده از رایانه مشترک خانه دسترس‌ناپذیری کتاب به‌دلیل امانت‌بودن نبود منابع خواندنی در خانه	ناکافی‌بودن محتوای اطلاعاتی بروشورها نبود فضای مناسب کتابخانه و مطالعه ناکافی‌بودن منابع کتابی کمبود اطلاعات درباره خدمات و در محل مراجعه محدودیت دسترسی به منابع مشترک یا امانت‌رفته نبود منابع خواندنی در خانه	کمبود و دسترس‌ناپذیری منابع و فضاهای اطلاعاتی	
۹	محدودیت استفاده از تلفن در نبود پول اینترنت نبود پول خرید اینترنت در پی نداشتن بازار دشواری مراجعه به کتابخانه به‌دلیل هزینه رفت‌وآمد	ناتوانی مالی در خرید اینترنت ناتوانی مالی در رفت‌وآمد به کتابخانه	موانع اقتصادیِ دسترسی به اطلاعات	
۲، ۳، ۴، ۹، ۱۵	نداشتن اینترنت در محل زندگی مسئله‌ساز دانستن نداشتن اینترنت دشواری دسترسی در مناطق دورافتاده دوربودن از اطلاعات به‌دلیل فاصله از شهر ناتوانی در مراجعه به کتابخانه به‌دلیل دورافتادگی بی‌نتیجه‌ماندن مراجعه به کتابخانه هنگام قطع برق دسترسی‌نداشتن به اینترنت به‌دلیل خرابی دستگاه محدودشدن استفاده از دستگاه به‌دلیل کمبود شارژ	نبود اینترنت دشواری دسترسی در مناطق دورافتاده اختلال خدمات رایانه‌ای بر اثر قطع برق خرابی یا کمبود شارژ دستگاه	موانع زیرساختی، فنی و مکانیِ دسترسی به اطلاعات	
۹	کمبود فرصت آموزش برای سالمندان	کمبود فرصت آموزش برای سالمندان	محدودیت فرصت‌های آموزش بزرگسالان	

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۳، ۱۰، ۱۵	دشواری کسب اطلاعات از منبع به‌روزنشده ناکافی‌بودن کتاب‌ها و قدیمی‌بودن منابع پیدانکردن پاسخ به‌دلیل کنده‌شدن صفحه کتاب	قدیمی‌بودن منابع اطلاعاتی ناقص‌بودن محتوای کتاب بر اثر آسیب فیزیکی	کاهش قابلیت استفاده از منابع بر اثر کهنگی یا نقص محتوا	کاستی در کیفیت اطلاعات و منابع اطلاعاتی
۱، ۲، ۳، ۷، ۹، ۱۳، ۱۵	دریافت توصیه‌های متعارض از دو مراقب سلامت دریافت اطلاعات مشکوک به نادرستی از دوستان انتشار سریع شایعات تردید در درستی اطلاعات خوشایند زندانیان تغییر اطلاعات هنگام انتقال میان زندانیان تردید در قابلیت اعتماد و اعتبار داده‌ها دریافت اطلاعات نادرست از برخی مراجعه‌کنندگان مواجهه با اطلاعات نادرست هنگام جستجوی سلامت در اینترنت نگرانی از مطالب جعلیِ ظاهراً مناسب در نبود تخصص پزشکی تردید در درستی اطلاعات کتاب‌ها احتمال پاسخ نادرست از سوی کودکان دیگر	تعارض توصیه‌های مراقبان سلامت احتمال نادرستی اطلاعات دوستان و همسالان گسترش شایعه و تغییر اطلاعات میان زندانیان تردید در صداقت اطلاعات زندانیان تردید در قابلیت اعتماد و اعتبار داده‌ها دریافت اطلاعات نادرست از مراجعه‌کنندگان مواجهه با اطلاعات نادرست سلامت در اینترنت نگرانی از تشخیص مطالب جعلیِ ظاهراً مناسب در نبود تخصص پزشکی تردید در درستی اطلاعات کتاب‌ها	نادرستی، تعارض و بی‌اعتمادی به اطلاعات	
۲، ۴، ۹، ۱۲، ۱۵	دشواری در خواندن طولانی‌بودن جمله‌های اطلاعیه ناتوانی در خواندن گزارش آزمایش خاک به‌دلیل ندانستن انگلیسی ناتوانی در خواندن مدارک و ندانستن فرد کمک‌کننده نفهمیدن گفته‌های پزشکان دشواری خواندن واژه‌های کتاب دشواری فهم جمله در اثر تمرکز بر صداکشی محدودبودن کمک والدین به‌دلیل مهارت زبانی ناکافی	دشواری خواندن متن و فهم معنای آن طولانی‌بودن جمله‌های اطلاعیه‌ها موانع سواد زبانی در خواندن گزارش‌ها و کمک به اطلاع‌یابی دشواری خواندن مدارک همراه با ندانستن فرد کمک‌کننده دشواری فهم گفته‌های پزشکان	دشواری خواندن و فهم اطلاعات	موانع خواندن، فهم، جستجو و پذیرش اطلاعات
۲، ۷، ۹، ۱۵، ۱۷	داشتن مهارت بازی و فیس‌بوک بدون مهارت استفاده اطلاعاتی ناکافی‌بودن مهارت رایانه‌ای برای یافتن اطلاعات نداشتن مهارت رایانه باوجود پایان تحصیل مدرسه‌ای ندانستن کتاب مناسب برای شروع جستجو ندانستن محل جستجو و فرد پاسخ‌گو ندانستن واژه‌های مناسب جستجو ندانستن محل جستجوی اطلاعات	محدودیت مهارت‌های دیجیتال برای اطلاع‌یابی محدودیت مهارت‌های اطلاع‌یابی در شناسایی منبع و نقطه شروع جستجو ندانستن واژه‌های مناسب جستجو	محدودیت مهارت‌های اطلاع‌یابی	موانع خواندن، فهم، جستجو و پذیرش اطلاعات
۲	نداشتن انگیزه اقدام مستقل در پی تأمین همه‌چیز توسط والدین کاهش انگیزه در ارتباط با مصرف مواد و الکل نداشتن حوصله خواندن و جذب اطلاعات	کاهش انگیزه اقدام مستقل در پی تأمین نیازها توسط والدین کاهش انگیزه در ارتباط با مصرف مواد و الکل کم‌حوصلگی برای خواندن و جذب اطلاعات	موانع انگیزشی در جستجو و جذب اطلاعات	
۵، ۹	مناسب ندانستن فناوری‌های پیشرفته برای خود مؤثر دانستن باورهای قدیمی در کمبود اطلاعات نقد کمک تحصیل‌کردگان به‌دلیل ناسازگاری با روش‌های گذشته بدبینی به امور جدید و فاسد دانستن آن‌ها	نامناسب دانستن فناوری‌های پیشرفته برای خود مقاومت در برابر اطلاعات و روش‌های جدید بر مبنای باورهای گذشته	موانع نگرشی در پذیرش فناوری و اطلاعات جدید	
۱۵، ۱۷	فرصت‌ندادن برای کسب مستقل اطلاعات محدودشدن کسب اطلاعات بر اثر کنترل والد بررسی قبلی اطلاعات توسط والد اشاره به ملاحظات قانونی و دورکردن تماشاگران کنجکاو در محدودکردن اطلاعات خودداری از ارائه اطلاعات به افراد ناشناس جلوگیری از انتشار عمومی اطلاعات توسط تازه‌واردان پنهان‌نگه‌داشتن اطلاعات برای پرهیز از توجه دولت بیان‌نشدن تجربه‌های منفی برای محافظت از وجهه حرکت جمعی	دروازه‌بانی والدین در دسترسی مستقل کودک به اطلاعات محدودکردن اطلاعات با اشاره به ملاحظات قانونی و دورکردن تماشاگران کنجکاو خودداری از ارائه اطلاعات به افراد ناشناس جلوگیری از انتشار عمومی اطلاعات پنهان‌کاری اطلاعاتی برای پرهیز از توجه دولت پنهان‌کاری درباره تجربه‌های منفی برای حفاظت از وجهه جمعی	دروازه‌بانی و کنترل افشای اطلاعات	کنترل گردش و گزینش اطلاعات
۵	دریافت مکرر پیشنهادهای مشابه محتوای تماشاشده	تکرار محتوای مشابه در پیشنهادهای برنامه	تکرار محتوای مشابه در پیشنهادهای برنامه	

براساس نتایج جدول، عوامل مؤثر بر شکل‌گیری فقر اطلاعاتی در شش مضمون فراگیر شامل «موانع اجتماعی‌ـفرهنگی در تعاملات اطلاعاتی»، «کاستی در پاسخ‌گویی و تناسب خدمات و تعاملات اطلاعاتی»، «محدودیت منابع و فرصت‌های دسترسی به اطلاعات»، «کاستی در کیفیت اطلاعات و منابع اطلاعاتی»، «موانع خواندن، فهم، جستجو و پذیرش اطلاعات» و «کنترل گردش و گزینش اطلاعات» سازمان یافته‌اند. این ساختار حاصل تلفیق ۱۱۲ کد اولیه در قالب ۷۰ مضمون پایه و ۲۰ مضمون سازمان‌دهنده است. مضامین شناسایی‌شده، موانع گزارش‌شده در مطالعات را در زمینه روابط اجتماعی، خدمات و تعاملات اطلاعاتی، منابع و امکانات دسترسی، کیفیت محتوا، توانایی‌ها و نگرش‌های فردی و کنترل گردش اطلاعات بازنمایی می‌کنند و بیانگر ماهیت چندبعدی عوامل مؤثر بر فقر اطلاعاتی هستند.

برای نشان‌دادن روند استخراج و دسته‌بندی پیامدهای فقر اطلاعاتی، شواهد مطالعات، مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر در جدول ۵ ارائه شده‌اند.

جدول ۵. شناسایی و استخراج مضامین پیامدهای فقر اطلاعاتی

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۱، ۲، ۳، ۱۵	قطع گوش‌دادن در واکنش به لحن و برخورد نامناسب درخواست‌نکردن کمک برای جلوگیری از قضاوت‌شدن بازنگشتن به جلسه گروهی پس از برخورد توهین‌آمیز رهاکردن جستجو به‌دلیل نامشخص‌بودن انطباق اطلاعات با وضعیت خود رهاکردن مطالعه پس از نفهمیدن و تکرار خواندن رهاکردن پیگیری اطلاعات مسکن پس از پاسخ‌نگرفتن خودداری از گفت‌وگو با مأموران به‌دلیل بی‌اعتمادی نپرسیدن سؤال به‌دلیل خجالت	قطع توجه و کناره‌گیری از تعامل پس از برخورد نامناسب خودداری از درخواست کمک و طرح پرسش به‌دلیل قضاوت یا خجالت رهاکردن جستجو یا مطالعه پس از برآورده‌نشدن نیاز اطلاعاتی پرهیز از گفت‌وگوی اطلاعاتی با مأموران به‌دلیل بی‌اعتمادی	کناره‌گیری از تعامل و پیگیری اطلاعات	کناره‌گیری و پنهان‌کاری در تعاملات اطلاعاتی
۱، ۳، ۸	خوب جلوه‌دادن اوضاع نزد مددکار با وجود مشکلات نگفتن رازها به‌دلیل احتمال استفاده از آن‌ها علیه فرد مراقبت از گفتار تلفنی برای جلوگیری از سوءبرداشت نگفتن احساسات شخصی در تماس تلفنی از ترس سوءاستفاده نمایش قدرت برای پرهیز از برچسب چاپلوسی نزد هم‌بندان پرس‌وجو درباره محرمانه‌ماندن افشای خودآسیب‌رسانی	پنهان‌کردن مشکلات با خوب جلوه‌دادن وضعیت خودداری از افشای اطلاعات و احساسات شخصی برای پیشگیری از سوءاستفاده کنترل گفتار برای جلوگیری از سوءبرداشت نمایش قدرت برای پیشگیری از برچسب‌زنی همسالان بررسی محرمانگی پیش از افشای مسئله شخصی به مشاور	پنهان‌کاری و کنترل محافظتیِ افشای اطلاعات	
۴، ۱۱، ۱۵	خودداری از تماشای تلویزیون به‌دلیل نفهمیدن زبان اشاره خاموش‌کردن تلویزیون هنگام مواجهه با اخبار ترامپ استفاده نکردن از اینترنت با باور به نادرستی اطلاعات گوگل	اجتناب از تماشای محتوای تلویزیونی به‌دلیل نفهمیدن زبان اشاره اجتناب خبریِ خودمحافظتی در مواجهه با محتوای آزاردهنده اجتناب از منبع اینترنتی بر مبنای باور به نادرستی اطلاعات آن	اجتناب از رسانه یا منبع اطلاعاتی	
۱، ۲، ۳، ۵، ۷، ۸	اطلاع‌نداشتن از تشخیص پزشکی جستجونکردن اطلاعات و ندیدن فرصت‌های بیرون از محیط خود تشخیص‌داده‌نشدن وضعیت افسردگی توسط خود و دیگران کم‌اطلاعی عضو مهاجرت‌کرده خانواده از رویدادهای روستا دریافت تقریباً هیچ داده‌ای درباره حوزه‌های مسئولیت دسترسی‌نداشتن به جزئیات موردنیاز دشواری یافتن اطلاعات متناسب با موقعیت ناموفق‌بودن جستجوی اینترنتی برای یافتن پزشک	ناآگاهی از تشخیص یا وضعیت سلامت خود جستجونکردن اطلاعات و محدودماندن آگاهی از فرصت‌های بیرونی کم‌اطلاعی از رویدادهای اجتماع مبدأ در پی فاصله‌گرفتن از آن دریافت‌نکردن داده‌ها و جزئیات متناسب با نیاز کاری ناکامی در یافتن ارائه‌دهنده خدمت از طریق جستجوی اینترنتی	ناآگاهی و برآورده‌نشدن نیازهای اطلاعاتی	نیازهای اطلاعاتی برآورده‌نشده و دشواری در فهم و ارزیابی اطلاعات

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۱، ۳، ۷، ۱۶	ندانستن اینکه به کدام وب‌سایت اعتماد شود سردرگمی بر اثر بی‌ثباتی و توضیح‌ندادن در خدمات سلامت کمبود اطلاعات و اطمینان‌نداشتن از معنای آن سردرگمی درباره کووید	بلاتکلیفی در تشخیص منبع قابل اعتماد در مواجهه با اطلاعات متعارض سردرگمی در مواجهه با خدمات بی‌ثبات و توضیح ناکافی اطمینان‌نداشتن از معنای اطلاعات موجود همراه با کمبود اطلاعات سردرگمی درباره کووید	سردرگمی در فهم اطلاعات و تشخیص اعتبار منابع	
۱۶	تردید در واقعی‌بودن کووید با استناد به زنده‌ماندن مردم باور به ساخته‌شدن و انتشار بیماری توسط پزشکان باورنداشتن به وجود کووید	تردید و انکار واقعیت کووید نسبت‌دادن ساخت و انتشار بیماری به پزشکان	تردید درباره واقعیت بیماری و باور به منشأ ساختگی آن	
۱	خواندن مطالب گروه بدون ارسال مطلب	محدودکردن مشارکت به خواندن در گروهی با تعامل نامطمئن	مشارکت خواندنی بدون انتشار محتوا	الگوهای مشارکت و اتکا به دیگران در موقعیت‌های محدودیت اطلاعاتی
۲، ۳	واگذاری جستجو و ارزیابی اطلاعات به دیگری وابستگی به کارکنان و ناتوانی در اقدام مستقل	واگذاری جستجو و ارزیابی اطلاعات به دیگران وابستگی به کارکنان و محدودیت اقدام مستقل	اتکا به دیگران در فعالیت اطلاعاتی و اقدام	
۳، ۸، ۱۵، ۱۷	ناراحتی از نیازمندبودن به کمک خانواده احساس مزاحمت هنگام درخواست اطلاعات ندانستن محل مراجعه و اقدام بعدی همراه ناامیدی احساس شکست پس از نخستین جستجوی ناموفق نگرانی از آسیب دوستان در مواجهه با اطلاعات نادرست	احساس ناخوشایند از کمک‌خواهی و نیازمندی به دیگران ناامیدی همراه با ندانستن محل مراجعه و اقدام بعدی احساس شکست پس از نخستین تلاش ناموفق برای یافتن اطلاعات نگرانی از آسیب دیگران در مواجهه با اطلاعات نادرست	احساسات ناخوشایند در کمک‌خواهی و مواجهه با دشواری اطلاعاتی	تجربه‌های هیجانی ناخوشایند و تنش در روابط و تصمیم‌گیری
۳، ۵، ۱۴	نسبت‌دادن درگیری‌ها به اطلاعات نادرست و تحریک دیگران گزارش ناتوانی در خواندن و واکنش مقاومت جمعی احساس فشار برای پذیرش تصمیم آموزشی بدون توضیح کافی	درگیری‌های منتسب به اطلاعات نادرست و تحریک دیگران مقاومت جمعیِ منتسب به ناتوانی در خواندن احساس فشار برای پذیرش تصمیم در شرایط توضیح ناکافی	تنش و فشار در روابط اجتماعی و تصمیم‌گیری	
۳، ۷	مانع‌بودن نبود اینترنت برای دانشجویان دانشگاه باز ناتوانی در ارائه آمار به‌دلیل نبود سامانه اطلاعاتی	محدودیت فعالیت آموزشی در نبود دسترسی به اینترنت ناتوانی در ارائه آمار کاری در نبود سامانه اطلاعاتی	محدودیت در انجام فعالیت‌های آموزشی و کاری	

براساس نتایج جدول، پیامدهای فقر اطلاعاتی در پنج مضمون فراگیر شامل «کناره‌گیری و پنهان‌کاری در تعاملات اطلاعاتی»، «نیازهای اطلاعاتی برآورده‌نشده و دشواری در فهم و ارزیابی اطلاعات»، «الگوهای مشارکت و اتکا به دیگران در موقعیت‌های محدودیت اطلاعاتی»، «تجربه‌های هیجانی ناخوشایند و تنش در روابط و تصمیم‌گیری» و «محدودیت بهره‌مندی از اطلاعات در معیشت، آموزش و کار» سازمان یافته‌اند. این ساختار حاصل تلفیق ۴۸ کد اولیه در قالب ۳۸ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر است. مضامین شناسایی‌شده، بازتاب‌ها و تجربه‌های شناختی، رفتاری، تعاملی، هیجانی و کارکردی مرتبط با فقر اطلاعاتی را بازنمایی می‌کنند و نشان می‌دهند که این پدیده، افزون بر محدودیت در دسترسی، فهم و ارزیابی اطلاعات، با شیوه تعامل با دیگران، پیگیری نیازهای اطلاعاتی و بهره‌مندی از فرصت‌های زندگی نیز ارتباط دارد.

برای نشان‌دادن روند استخراج و دسته‌بندی راهبردهای مقابله‌ای فقر اطلاعاتی، شواهد مطالعات، مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر در جدول ۶ ارائه شده‌اند.

جدول ۶. شناسایی و استخراج مضامین راهبردهای مقابله‌ای

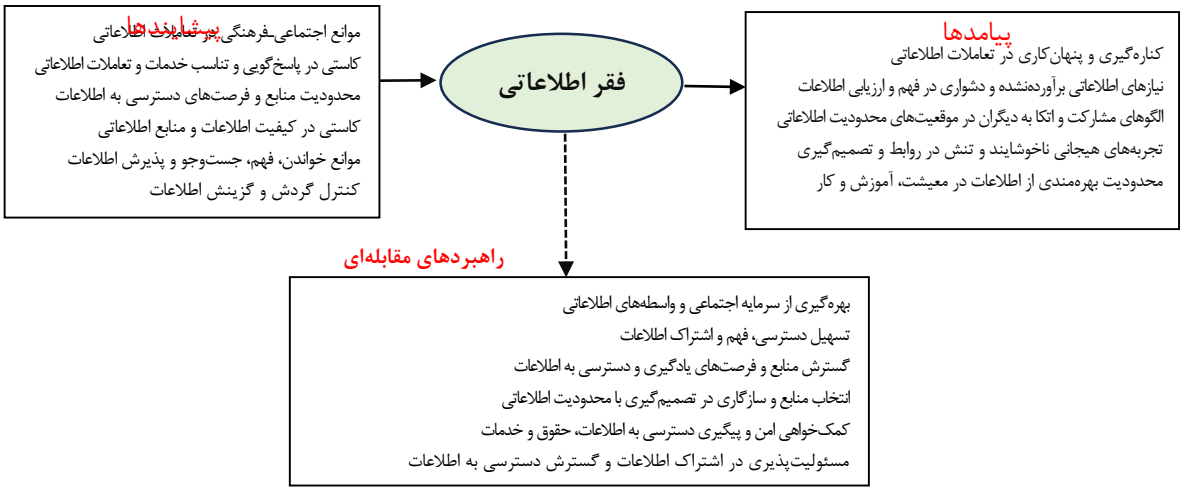
شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۱، ۳، ۴، ۱۳	کمک‌گرفتن از خانواده برای پاسخ به پرسش‌های فرم دریافت اطلاعات از مادر پس از پاسخ‌نگرفتن از خدمات سلامت مراجعه به مادر به‌دلیل محدودیت پرسیدن در زندان اتکا به خانواده برای به‌روزماندن کمک‌گرفتن از خانواده برای خلاصه‌سازی دریافت اطلاعات از خانواده اتکا به همسایگان برای دریافت هشدار کسب اطلاعات سلامت از شبکه دوستان پس از مهاجرت تحصیلی	کمک‌گرفتن از خانواده برای پاسخ‌گویی و دستیابی به اطلاعات کمک‌گرفتن از خانواده برای خلاصه‌سازی اطلاعیه‌ها دریافت هشدار بحران از همسایگان گسترش دسترسی اطلاعاتی از طریق دوستان و آشنایان آنان	بهره‌گیری از سرمایه اجتماعیِ خانواده و شبکه نزدیک برای دریافت و فهم اطلاعات	بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی و واسطه‌های اطلاعاتی
۱، ۳، ۱۴	کسب اطلاعات از دیگر مادران گروه دریافت اطلاعات زندگی روزمره از زندانیان ارزش‌گذاری تجربه مشترک زندانیان در کسب اطلاعات عضویت در گروه فیس‌بوکی والدین ارتباط با والدین پیگیر و آگاه به خدمات و حقوق مراجعه به گروه حمایتی متناسب با سن کودک و گفت‌وگوی حضوری	کسب اطلاعات از همتایان دارای تجربه مشترک بهره‌گیری از گروه‌های حمایتی و والدین آگاه	بهره‌گیری از همتایان و گروه‌های حمایتی	
۱، ۲، ۳، ۵، ۱۲، ۱۴	دریافت اطلاعات موردنیاز از پرستار خانواده گفت‌وگو با پرستار درباره برگه‌های اطلاعاتی مراجعه به کارکنان به‌دلیل گوش‌دادن و یافتن پاسخ پیداکردن اطلاعات برای جوان به‌جای جستجوی مشترک کمک معلمان بدون ایجاد احساس نادانی درخواست اطلاعات از کتابدار با تکمیل فرم انتخاب مأموران مایل به کمک برای پرسیدن توضیح سیاست‌های جدید دولت توسط امام جماعت استفاده از خط پرستاری برای کاهش نگرانی ایجاد رابطه با رابط مدرسه برای دریافت اطلاعات دریافت راهنمایی فردی برای شناخت منابع و خدمات کمک مدیر پرونده برای فهم فرایند ورود کودک به مدرسه	دریافت اطلاعات و توضیح از پرستار مراجعه به کارکنان و معلمان پاسخ‌گو یافتن اطلاعات اینترنتی توسط کارکنان به‌جای متقاضی درخواست اطلاعات از کتابدار انتخاب مأموران مایل به کمک دریافت توضیح سیاست‌ها از واسطه محلی استفاده از خط تلفنی پرستاری ایجاد رابطه با رابط مدرسه دریافت راهنمایی فردی درباره منابع، خدمات و فرایندهای آموزشی	دریافت کمک از واسطه‌های اطلاعاتی و ارائه‌دهندگان خدمات	
۱۴، ۱۷	همراه‌کردن متخصص در جلسه برنامه آموزشی ترجیح پرسش از فرد به جستجوی طولانی اینترنتی ترجیح گفت‌وگوی مستقیم برای یادگیری ایجاد روابط اعتمادآمیز با متخصصان حوزه	همراه‌کردن متخصص در جلسه برنامه آموزشی ترجیح پرسش و گفت‌وگوی مستقیم برای دسترسی به اطلاعات و یادگیری ایجاد روابط اعتمادآمیز با متخصصان	بهره‌گیری از تخصص و گفت‌وگوی مستقیم	
۴، ۵	تهیه خبرنامه کوتاه به زبان اشاره ترکیب تصاویر با ویدئوی زبان اشاره ترکیب تصویر، زیرنویس و زبان اشاره متناسب با مخاطب فراهم‌کردن مسیرهای متفاوت فهم پیام انتقال خلاصه اطلاعیه‌ها به زبان اشاره افزودن مثال و توضیح برای فهم‌پذیری ساده‌سازی و انتقال صوتی اطلاعات سیاستی در وی‌چت	تهیه و انتقال خلاصه اطلاعات به زبان اشاره ترکیب تصویر، زیرنویس و زبان اشاره متناسب با توان مخاطب افزودن مثال و توضیح برای فهم‌پذیری ساده‌سازی و انتقال صوتی اطلاعات سیاستی	بازآفرینی و ساده‌سازی محتوا برای فهم‌پذیری اطلاعات	تسهیل دسترسی، فهم و اشتراک اطلاعات
۴، ۵	پیگیری اطلاعات تلویزیونی پیش از توفان انتشار اطلاعات در فیس‌بوک و زالو پایش شدت توفان و اطلاع‌رسانی بازنشر فوری اطلاعیه‌های کار در گروه روستایی ثبت‌نام مستقیم فرصت شغلی در گروه و صرفه‌جویی در زمان	پایش اطلاعات بحران و اطلاع‌رسانی درباره تغییرات آن انتشار اطلاعات در شبکه‌ها و گروه‌های اجتماعی برخط بازنشر اطلاعیه‌های شغلی در گروه روستایی	پایش، گردش و استفاده از اطلاعات در شبکه‌های برخط و اجتماعات محلی	

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
		استفاده از گروه برخط برای ثبت‌نام مستقیم فرصت شغلی		
۴	درخواست اعلان ویدئویی زبان اشاره درخواست تصاویر روشن و متناسب با فرهنگ ناشنوایان درخواست مترجم زبان اشاره و مترجمان ناشنوا در تلویزیون پیشنهاد توضیح حضوری وضعیت بحران در خانه پیشنهاد پیامک و اطلاعیه رسمی محلی در فیس‌بوک	پیشنهاد اعلان ویدئویی و ترجمه تلویزیونی به زبان اشاره پیشنهاد تصاویر روشن و متناسب با فرهنگ ناشنوایان پیشنهاد توضیح حضوری وضعیت بحران در منزل پیشنهاد پیامک و اطلاعیه رسمی در شبکه اجتماعی محلی	پیشنهاد اطلاع‌رسانی دسترس‌پذیر و متناسب با مخاطب	
۵، ۱۴، ۱۵	دسترسی دانش‌آموزان به پویانمایی و تدریس معلمان برجسته چندبارخواندن اسناد سیاستی استفاده از سمینار برای شناخت برنامه آموزش فردی کودک کمک بزرگسال برای بازکردن وب‌سایت یا نوشتن واژه جستجو راهنمایی کودک برای یافتن اطلاعات مناسب	بهره‌مندی از محتوای آموزشی چندرسانه‌ای و تدریس معلمان برجسته بازخوانی اسناد سیاستی برای فهم آن‌ها استفاده از سمینار برای شناخت برنامه آموزش فردی کودک کمک بزرگسال به کودک در اجرای جستجو و یافتن اطلاعات مناسب	بهره‌گیری از محتوای آموزشی، بازخوانی و راهنمایی عملی	گسترش منابع و فرصت‌های یادگیری و دسترسی به اطلاعات
۱۵	خرید کتاب برای دانش‌آموزان توسط معلم تأمین کتاب کلاس از مجموعه شخصی معلم جبران کمبود کتاب با تأمین منابع توسط کارکنان	تأمین کتاب برای کودکان و کلاس توسط معلمان و کارکنان	جبران کمبود منابع خواندنی توسط کارکنان آموزشی	
۹	درخواست اطلاعات برای تأسیس کتابخانه محلی درخواست دسترسی به رایانه و منابع از طریق کتابخانه	مطالبه تأسیس کتابخانه محلی و دسترسی به رایانه و منابع	مطالبه توسعه دسترسی محلی به کتابخانه و منابع اطلاعاتی	
۴، ۱۲	درخواست آموزش متناسب با نیاز جامعه ناشنوایان پیشنهاد اطلاع‌رسانی مستقیم در مدرسه	پیشنهاد آموزش متناسب با نیازهای جامعه ناشنوایان پیشنهاد اطلاع‌رسانی مستقیم در محیط مدرسه	پیشنهاد آموزش و اطلاع‌رسانی در محیط‌های متناسب با مخاطب	
۱۷	آغاز جستجو پس از دسترسی به اینترنت بدون نظارت والدین	آغاز جستجوی مستقل با دسترسی اینترنتی بدون نظارت والدین	استفاده از دسترسی اینترنتی مستقل برای آغاز جستجو	
۱۴، ۱۷	تمرکز جستجو بر اطلاعات محلی تغییر دندان‌پزشک و پرس‌وجوی قبلی درباره مهار بدنی کودک استفاده از وب‌سایت تخصصی به‌عنوان منبع اطلاعات غربال‌کردن مراکز بر اساس واکنش اولیه ترکیب تحقیق با دریافت تجربه دیگران	تمرکز جستجو بر اطلاعات محلی پرس‌وجوی پیشینی و تغییر ارائه‌دهنده خدمت بر اساس شیوه برخورد با کودک استفاده از وب‌سایت تخصصی غربال‌کردن مراکز بر اساس واکنش اولیه ترکیب جستجوی اطلاعات با دریافت تجربه دیگران	انتخاب و ترکیب منابع و مسیرهای متناسب با نیاز	انتخاب منابع و سازگاری در تصمیم‌گیری با محدودیت اطلاعاتی
۱، ۷	تکیه بر احساس شخصی پس از توصیه‌های متعارض ترجیح تصمیم به‌موقع به پاسخ درست دیرهنگام تصمیم‌گیری با حداقل اطلاعات لازم از دید خود	اتکا به احساس شخصی پس از دریافت توصیه‌های متعارض اولویت‌دادن به تصمیم به‌موقع و بسنده‌کردن به حداقل اطلاعات	سازگاری در تصمیم‌گیری با اطلاعات محدود یا متعارض	
۱، ۸	پرسیدن در حالت ناشناس و خودداری از پرسش در گروه‌های دیگر نگفتن بارداری به والدین و درخواست راهنمایی از گروه تنها مجرای امن دانستن گروه اینترنتی	طرح پرسش با حفظ ناشناسی درخواست راهنمایی از گروه برخط در نبود امکان گفت‌وگوی امن	کمک‌خواهی در مجاری امن و با حفظ ناشناسی	کمک‌خواهی امن و پیگیری دسترسی به

شماره مقالات	کدهای باز پشتیبان و شناسه اصلی	مضامین پایه	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
۸، ۱۴	درخواست آگاهی از حقوق و اقدام همراه ترس از پرداخت‌نشدن دستمزد پیگیری از طریق تماس با مسئولان ارشد	درخواست اطلاعات درباره حقوق و اقدام در موقعیت آسیب‌پذیر شغلی پیگیری مسئله از طریق تماس با مسئولان ارشد	پیگیری حقوق و مراجعه به مراجع مسئول	اطلاعات، حقوق و خدمات
۱۲	پیشنهاد پاسخ‌گویی صریح، فضای امن و پیگیری مراقبت	پیشنهاد پاسخ‌گویی صریح، فضای امن گفت‌وگو و پیگیری مراقبت	پیشنهاد پاسخ‌گویی صریح و ایجاد فضای امن همراه با پیگیری خدمات	
۱۷	احساس مسئولیت برای ارائه اطلاعات معتبر دشواریاب درخواست کاهش پنهان‌کاری و افزایش فراگیری اطلاعاتی	ابراز مسئولیت برای اشتراک اطلاعات معتبرِ دشواریاب پیشنهاد کاهش پنهان‌کاری و گسترش دسترسی به اطلاعاتی	ابراز مسئولیت در اشتراک اطلاعات و درخواست گسترش دسترسی به اطلاعات	مسئولیت‌پذیری در اشتراک اطلاعات و گسترش دسترسی به اطلاعات

براساس نتایج جدول، راهبردهای مقابله با فقر اطلاعاتی در شش مضمون فراگیر شامل «بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی و واسطه‌های اطلاعاتی»، «تسهیل دسترسی، فهم و اشتراک اطلاعات»، «گسترش منابع و فرصت‌های یادگیری و دسترسی به اطلاعات»، «انتخاب منابع و سازگاری در تصمیم‌گیری با محدودیت اطلاعاتی»، «کمک‌خواهی امن و پیگیری دسترسی به اطلاعات، حقوق و خدمات» و «مسئولیت‌پذیری در اشتراک اطلاعات و گسترش دسترسی به اطلاعات» سازمان یافته‌اند. این ساختار حاصل تلفیق ۷۶ کد اولیه در قالب ۵۳ مضمون پایه و ۱۸ مضمون سازمان‌دهنده است. مضامین شناسایی‌شده، اقدامات، ترجیحات و پیشنهادهای گزارش‌شده در مطالعات را برای مواجهه با فقر اطلاعاتی بازنمایی می‌کنند؛ از جمله دریافت کمک از دیگران، سازگارکردن محتوا، استفاده از منابع جایگزین و مطالبه دسترسی به اطلاعات و خدمات.

بر پایه مضامین استخراج‌شده از مطالعات، پیشایندها، پیامدها، و راهبردهای مقابله‌ای فقر اطلاعاتی در قالب مدلی تفسیری در کنار یکدیگر قرار گرفتند. این مدل در شکل ۲ ارائه شده است.

شکل ۲. مدل تفسیری پژوهش حاضر

مدل تفسیری پژوهش، فقر اطلاعاتی را در ارتباط با مجموعه‌ای از پیشایندهای اجتماعی‌ـفرهنگی، خدماتی، مادی، شناختی و مرتبط با گردش اطلاعات صورت‌بندی می‌کند. این پیشایندها شامل موانع اجتماعی‌ـفرهنگی در تعاملات اطلاعاتی، کاستی در پاسخ‌گویی و تناسب خدمات و تعاملات اطلاعاتی، محدودیت منابع و فرصت‌های دسترسی، کاستی در کیفیت

اطلاعات و منابع، موانع خواندن، فهم، جستجو و پذیرش اطلاعات و کنترل گردش و گزینش اطلاعات هستند. این ساختار، چندبعدی‌بودن زمینه‌های شکل‌گیری فقر اطلاعاتی را بازنمایی می‌کند.

در بخش پیامدها، مدل پنج حوزه را نشان می‌دهد: کناره‌گیری و پنهان‌کاری در تعاملات اطلاعاتی؛ نیازهای اطلاعاتی برآورده‌نشده و دشواری در فهم و ارزیابی اطلاعات؛ الگوهای مشارکت و اتکا به دیگران در موقعیت‌های محدودیت اطلاعاتی؛ تجربه‌های هیجانی ناخوشایند و تنش در روابط و تصمیم‌گیری؛ و محدودیت بهره‌مندی از اطلاعات در معیشت، آموزش و کار. این مضامین، جنبه‌های رفتاری، شناختی، هیجانی و کارکردی تجربه فقر اطلاعاتی را در مطالعات بازنمایی می‌کنند.

مدل همچنین پاسخ‌های گزارش‌شده به محدودیت‌های اطلاعاتی را در شش حوزه راهبردی سازمان می‌دهد: بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی و واسطه‌های اطلاعاتی؛ تسهیل دسترسی، فهم و اشتراک اطلاعات؛ گسترش منابع و فرصت‌های یادگیری و دسترسی؛ انتخاب منابع و سازگاری در تصمیم‌گیری با محدودیت اطلاعاتی؛ کمک‌خواهی امن و پیگیری دسترسی به اطلاعات، حقوق و خدمات؛ و مسئولیت‌پذیری در اشتراک اطلاعات و گسترش دسترسی به اطلاعات. این راهبردها بیانگر شیوه‌های مواجهه با فقر اطلاعاتی‌اند؛ وجود آن‌ها به‌تنهایی نشان‌دهنده رفع محدودیت‌ها یا اثربخشی قطعی اقدامات نیست.

ارتباط‌های ترسیم‌شده در مدل، پیوندهای تفسیری حاصل از تلفیق یافته‌های مطالعات هستند و به معنای اثبات رابطه علّی، توالی زمانی قطعی یا جهت و شدت اثر میان مضامین نیستند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ترکیب تفسیری شواهد کیفی درباره پیشایندها، راهبردهای مقابله‌ای و پیامدهای فقر اطلاعاتی انجام شد. یافته‌ها نشان دادند که فقر اطلاعاتی را نمی‌توان صرفاً به فقدان اطلاعات یا دسترسی ناکافی به منابع فروکاست؛ بلکه این پدیده در تعامل میان شرایط اجتماعی و فرهنگی، عملکرد خدمات و نهادها، امکانات دسترسی، کیفیت اطلاعات، توانایی فهم و جستجو و سازوکارهای کنترل و گردش اطلاعات شکل می‌گیرد. در سطح تجربه نیز این وضعیت با کناره‌گیری و پنهان‌کاری، نیازهای اطلاعاتی برآورده‌نشده، دشواری در فهم و ارزیابی اطلاعات و محدودیت در برخی فرصت‌های زندگی همراه است. در مقابل، افراد نیز برای مواجهه با این شرایط از مجموعه‌ای از راهبردهای فردی، اجتماعی و نهادی بهره می‌گیرند. این تصویر با تلقی فقر اطلاعاتی به‌عنوان پدیده‌ای چندبعدی و زمینه‌مند سازگار است و نشان می‌دهد مسئله اصلی نه فقط وجود اطلاعات، بلکه امکان دسترسی، فهم، ارزیابی و استفاده مؤثر از آن در شرایط واقعی زندگی است (بریتز، ۲۰۰۴؛ مارسلا و چودری، ۲۰۲۰).

پیشایندهای فقر اطلاعاتی: پیشایندهای شناسایی‌شده در شش حوزه نشان دادند که فقر اطلاعاتی حاصل یک کمبود منفرد نیست. بخشی از محدودیت‌ها از روابط اجتماعی و فرهنگی ناشی می‌شوند؛ جایی که قضاوت، انگ، بی‌اعتمادی، شرم یا ناامنی می‌تواند امکان طرح نیاز اطلاعاتی را کاهش دهد. چنین وضعیتی در تجربه مادران جوان، زندانیان و گروه‌های در معرض انگ مشاهده شده است (بوکانان و جاردین، ۲۰۲۳؛ کنینگ و بوکانان، ۲۰۱۹؛ لینگل و بوید، ۲۰۱۳). این یافته با نظریه چتمن (۱۹۹۶) درباره نقش جهان اجتماعی، خطر و پنهان‌کاری همخوان است؛ اما در امتداد نقد گیبسون و مارتین (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که رفتارهایی مانند نپرسیدن یا پنهان‌کاری را نباید صرفاً به ویژگی فرد نسبت داد، زیرا این رفتارها ممکن است پاسخی به تجربه قضاوت، بی‌اعتمادی یا ناامنی در محیط اطلاعاتی باشند.

بخش دیگری از پیشایندها به نحوه عملکرد نهادها و خدمات مربوط بود. پاسخ‌گویی ناکافی، توضیح نامتناسب، نادیده‌گرفتن نیاز فرد و ناسازگاری شیوه ارتباط با ویژگی‌های مخاطب نشان می‌دهد که فقر اطلاعاتی ممکن است حتی زمانی رخ دهد که فرد برای دریافت اطلاعات اقدام می‌کند، اما نظام ارائه‌دهنده پاسخ قابل استفاده‌ای فراهم نمی‌سازد. این نتیجه با تأکید گیبسون و مارتین (۲۰۱۹) بر نقش ساختارها و با مطالعات جدیدتر درباره تولید یا بازتولید محدودیت اطلاعاتی از طریق نهادها همخوان است (تیان و همکاران، ۲۰۲۶). بنابراین، صرف وجود خدمت یا برنامه اطلاع‌رسانی را نمی‌توان معادل رفع فقر اطلاعاتی دانست.

در کنار این عوامل، محدودیت منابع، هزینه و زمان، ضعف زیرساخت، دورافتادگی، کیفیت پایین یا نادرستی اطلاعات و دشواری خواندن، فهم و جستجو نیز در مطالعات مختلف مشاهده شد. این مجموعه با تعریف بریتز (۲۰۰۴) همخوان است که فقر اطلاعاتی را به فقدان دسترسی محدود نمی‌کند و مهارت و توانایی تفسیر و استفاده از اطلاعات را نیز در نظر می‌گیرد. ازاین‌رو، حتی دسترسی فناورانه نیز در صورت فقدان مهارت، محتوای قابل اعتماد یا امکان استفاده متناسب از اطلاعات الزاماً به برخورداری اطلاعاتی منجر نمی‌شود. یافته بهلول و همکاران (۱۴۰۵) درباره ارتباط سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، شکاف دیجیتالی و فقر اطلاعاتی نیز مؤید آن است که محدودیت دسترسی فناورانه را نمی‌توان مستقل از شرایط اجتماعی و اقتصادی تحلیل کرد.

در مجموع، پیشایندهای شناسایی‌شده نشان می‌دهند که تبیین فقر اطلاعاتی صرفاً بر مبنای «کمبود مهارت فرد» یا «نبود منابع» ناکافی است. این پدیده در نقطه تلاقی ظرفیت‌های فردی، روابط اجتماعی، عملکرد نهادها، زیرساخت‌ها، کیفیت محیط اطلاعاتی و سازوکارهای کنترل اطلاعات شکل می‌گیرد. این برداشت، ضمن همخوانی با چارچوب‌های چندبعدی پیشین (بریتز، ۲۰۰۴؛ مارسلا و چودری، ۲۰۲۰)، بر پیوند این عوامل در تجربه واقعی افراد تأکید می‌کند.

راهبردهای مقابله‌ای: یافته مهم دیگر آن بود که افراد در مواجهه با محدودیت‌های اطلاعاتی صرفاً منفعل نیستند. بهره‌گیری از خانواده، دوستان، همتایان، گروه‌های حمایتی و واسطه‌هایی مانند معلمان، پرستاران، کتابداران و کارکنان خدماتی یکی از مهم‌ترین شیوه‌های جبران محدودیت دسترسی و فهم اطلاعات بود (بوکانان و جاردین، ۲۰۲۳؛ کنینگ و بوکانان، ۲۰۱۹؛ روهمن، ۲۰۲۴). این یافته نقش سرمایه اجتماعی را برجسته می‌کند، اما در عین حال نشان می‌دهد روابط اجتماعی کارکردی دوگانه دارند: همان شبکه‌ای که در شرایطی منبع حمایت اطلاعاتی است، ممکن است در شرایط دیگر از طریق قضاوت، دروازه‌بانی یا دانش ناکافی به بخشی از محدودیت تبدیل شود.

راهبردها تنها به کمک‌گرفتن از دیگران محدود نبودند. ساده‌سازی و بازآفرینی محتوا، استفاده از قالب‌های متناسب با مخاطب، گسترش فرصت‌های یادگیری، انتخاب منابع جایگزین و سازگاری در تصمیم‌گیری با اطلاعات محدود نیز مشاهده شد. این یافته بار دیگر نشان می‌دهد که مقابله با فقر اطلاعاتی تنها از طریق افزایش حجم اطلاعات امکان‌پذیر نیست؛ اطلاعات باید قابل دسترس، قابل فهم، معتبر و متناسب با موقعیت فرد باشد.

کمک‌خواهی در مجاری امن نیز از یافته‌های قابل توجه بود. استفاده از ناشناسی یا انتخاب فضای مطمئن برای طرح پرسش، به‌ویژه در موقعیت‌های حساس، نشان می‌دهد برخی رفتارهایی که در نگاه نخست اجتنابی به نظر می‌رسند می‌توانند کارکرد محافظتی داشته باشند (بوکانان و جاردین، ۲۰۲۳؛ لینگل و بوید، ۲۰۱۳). ازاین‌رو، یک رفتار مشابه ممکن است بسته به زمینه هم پیامد فقر اطلاعاتی و هم راهبرد مقابله با آن باشد. پنهان‌کاری اگر به قطع تعامل و برآورده‌نشدن نیاز منجر شود، پیامد محدودیت است؛ اما کنترل افشا برای دریافت کمک بدون مواجهه با خطر اجتماعی می‌تواند راهبردی محافظتی باشد. این نتیجه با نقد گیبسون و مارتین (۲۰۱۹) درباره ضرورت تفسیر رفتار اطلاعاتی در زمینه وقوع آن همخوان است.

بااین‌حال، شناسایی این رفتارها به‌عنوان راهبرد به معنای اثربخش‌بودن آنها نیست. یافته‌های این فراترکیب نشان می‌دهند افراد چه اقداماتی انجام داده یا چه راه‌هایی را پیشنهاد کرده‌اند؛ تعیین اینکه کدام راهبرد واقعاً فقر اطلاعاتی را کاهش می‌دهد، به ارزیابی‌های مداخله‌ای نیاز دارد.

پیامدهای فقر اطلاعاتی: پیامدهای شناسایی‌شده نشان دادند که فقر اطلاعاتی صرفاً در «نداشتن اطلاعات» ظاهر نمی‌شود. کناره‌گیری از تعامل، پنهان‌کاری، رهاکردن جستجو و کنترل افشای اطلاعات در مطالعات مختلف گزارش شده‌اند (بوکانان و جاردین، ۲۰۲۳؛ کنینگ و بوکانان، ۲۰۱۹؛ لینگل و بوید، ۲۰۱۳). این یافته‌ها با مفاهیم خطر و پنهان‌کاری در نظریه چتمن همخوان‌اند، اما نشان می‌دهند چنین رفتارهایی می‌توانند در پاسخ به تجربه قضاوت، بی‌اعتمادی یا ناکامی مکرر نیز شکل گیرند.

برآورده‌نشدن نیاز اطلاعاتی، سردرگمی در فهم اطلاعات و دشواری تشخیص اعتبار منابع نیز بخش دیگری از تجربه فقر اطلاعاتی بود. این نتیجه با تعریف بریتز (۲۰۰۴) و دیدگاه مارسلا و چودری (۲۰۲۰) سازگار است و بر تفاوت میان «دسترسی

به اطلاعات» و «بهره‌مندی مؤثر از اطلاعات» تأکید می‌کند. وجود اطلاعات زمانی به رفع نیاز منجر می‌شود که فرد بتواند آن را بفهمد، اعتبارش را ارزیابی کند و با مسئله خود مرتبط سازد.

پیامدهای فقر اطلاعاتی همچنین به حوزه هیجانی و کارکردی گسترش یافت و با احساس ناامیدی، شکست، نگرانی، فشار در تصمیم‌گیری و در برخی مطالعات محدودیت فعالیت‌های آموزشی و کاری همراه بود. این نتیجه با دیدگاه بریتز (۲۰۰۷) و برادشاو و همکاران[1](۲۰۰۷) سازگار است که فقر اطلاعاتی را وضعیتی مرتبط با سایر ابعاد زندگی و محرومیت می‌دانند. بااین‌حال، ماهیت کیفی شواهد اجازه نمی‌دهد این روابط به‌عنوان روابط علّی تفسیر شوند.

در کل، فراترکیب حاضر نشان داد که فقر اطلاعاتی پدیده‌ای چندبعدی، رابطه‌ای و زمینه‌مند است که در تعامل میان ظرفیت‌های فردی، روابط اجتماعی، منابع و زیرساخت‌ها، کیفیت محیط اطلاعاتی و عملکرد نهادها شکل می‌گیرد. بنابراین، دسترسی به اطلاعات یا فناوری شرط مهمی است، اما به‌تنهایی برای رفع فقر اطلاعاتی کافی نیست؛ اطلاعات باید قابل فهم، معتبر، متناسب با نیاز و در شرایطی در دسترس باشد که فرد بتواند بدون موانع ناموجه اجتماعی یا نهادی از آن استفاده کند.

یافته‌ها همچنین تصویر افراد درگیر با فقر اطلاعاتی را از دریافت‌کنندگان منفعل اطلاعات فراتر می‌برند. استفاده از سرمایه اجتماعی و واسطه‌ها، انتخاب منابع، سازگارکردن شیوه دریافت اطلاعات، کمک‌خواهی امن و مطالبه دسترسی و خدمات نشان می‌دهد افراد برای مدیریت محدودیت‌های خود کنشگری می‌کنند. در نتیجه، کاهش فقر اطلاعاتی مستلزم مداخلاتی است که هم‌زمان ظرفیت فردی، کیفیت و دسترس‌پذیری اطلاعات، روابط حمایتی، پاسخ‌گویی خدمات و شرایط ساختاری دسترسی را مورد توجه قرار دهند.

سهم اصلی پژوهش حاضر ارائه چارچوبی تفسیری است که پیشایندها، پیامدها و راهبردهای مقابله‌ای را در کنار یکدیگر قرار می‌دهد. این چارچوب یک زنجیره علّی ثابت نیست، بلکه نشان می‌دهد فقر اطلاعاتی چگونه در مجموعه‌ای از بافت‌های متفاوت تجربه و مدیریت می‌شود. چنین برداشتی به جای برچسب‌زدن گروه‌های خاص به‌عنوان «فقیر اطلاعاتی»، توجه را به شرایطی معطوف می‌کند که امکان دسترسی، فهم، ارزیابی و استفاده مؤثر از اطلاعات را محدود یا تسهیل می‌کنند.

محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهشی: یافته‌های این فراترکیب به مطالعات واجد شرایط شناسایی‌شده و میزان جزئیات گزارش‌شده در آنها وابسته است. پراکندگی مطالعات میان کشورها و گروه‌های اجتماعی یکسان نبود؛ بنابراین، کم‌تکراربودن یک مضمون الزاماً به معنای کم‌اهمیت‌بودن آن نیست. همچنین، روابط ترسیم‌شده در مدل تفسیری به معنای اثبات علیت، ترتیب زمانی یا اندازه اثر نیستند و شناسایی یک اقدام به‌عنوان راهبرد نیز اثربخشی آن را اثبات نمی‌کند.

پژوهش‌های آینده می‌توانند مدل پیشنهادی را در بافت‌های اجتماعی و فرهنگی متفاوت، به‌ویژه در ایران، بررسی کنند و مرز میان «پیامد فقر اطلاعاتی» و «راهبرد مقابله‌ای» را در رفتارهایی مانند پنهان‌کاری، اجتناب و اتکا به واسطه‌ها دقیق‌تر مطالعه کنند. مطالعات طولی می‌توانند چگونگی تغییر محدودیت‌ها و پاسخ‌های افراد در طول زمان را روشن سازند و پژوهش‌های مداخله‌ای نیز می‌توانند مشخص کنند که چه ترکیبی از بهبود دسترسی، ارتقای مهارت، افزایش فهم‌پذیری اطلاعات، تقویت اعتماد و اصلاح خدمات نهادی در کاهش فقر اطلاعاتی مؤثرتر است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

اصول اخلاقی علمی در انتشار مقاله حاضر لحاظ شده است.

مشارکت نویسندگان

هر دو نویسنده در انجام پژوهش مشارکت داشتند.

1.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که در ارتباط با انجام و انتشار این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

حامی مالی

این پژوهش هیچ کمک هزینه‌ای از نهادهای مالی دولتی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

سپاسگزاری

نویسندگان از داوران محترم مقاله به‌دلیل بررسی دقیق و ارائه دیدگاه‌ها و پیشنهادهای علمی و سازنده که در اصلاح، تکمیل و ارتقای کیفیت علمی و محتوایی مقاله نقش مؤثری داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنند.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

در فرایند آماده‌سازی این مقاله، از ابزار هوش مصنوعی مولد (ChatGPT))مدل (GPT-6)، توسعه‌یافته توسط شرکت OpenAI، صرفاً برای ویرایش زبانی، بهبود خوانایی و اصلاح نگارشی متن استفاده شده است. هوش مصنوعی در طراحی پژوهش، گردآوری یا تحلیل داده‌ها و استنتاج نتایج نقشی نداشته است. مسئولیت نهایی تمامی مطالب، تحلیل‌ها و تفسیرهای ارائه‌شده در مقاله بر عهده نویسندگان است.

منابع

بهلول، فاطمه؛ کوهی‌رستمی، منصور؛ و حسینی‌الوند، نوذر (۱۴۰۵). سرمایه‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی و فقر اطلاعاتی: نقش میانجی شکاف دیجیتالی. *تعامل انسان و اطلاعات، ۱۳*(۲)، ۱۱۳–۱۳۶. https://doi.org/10.22034/hii.2026.138054.1020.

دانایی‌مقدم، دلنشین. (۱۳۹۳). تبیین روابط مفهومی سه نظریه رفتار اطلاعاتی. *تعامل انسان و اطلاعات، ۱*(۲)، ۱۵۰–۱۵۹. https://hii.khu.ac.ir/article_4155.html

عسکریان‌کاخ، الهام؛ آخشیک، سمیه‌سادات؛ فرج‌پهلو، عبدالحسین؛ و رجبعلی‌بگلو، رضا (۱۴۰۳). واکاوی وضعیت فقر اطلاعاتی بهورزهای خانه‌های بهداشت بر پایه نظریه چتمن. *تعامل انسان و اطلاعات، ۱۱*(۴)، ۶۷–۹۰. https://hii.khu.ac.ir/article_4438.html

فرج‌پهلو، عبدالحسین؛ کوهی‌رستمی، منصور؛ بشلیده، کیومرث؛ و پورخلیل، ندا (۱۴۰۰). ساخت و اعتباریابی مقیاس فقر اطلاعاتی. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۱*(۲)، ۱۰۴-۸۳. https://doi.org/10.22067/infosci.2021.24147.0

کوهی‌رستمی، منصور؛ و پورخلیل، ندا (۱۳۹۷). جُستاری در مفهوم فقر اطلاعاتی. *تعامل انسان و اطلاعات، ۵*(۴)، ۵۰–۶۳. https://hii.khu.ac.ir/article_4287.html

Reference

Askarian Kakh, E., Akhshik, S. S., Farajpahlou, A. & Rajabali Beglou, R. (2025). Analyzing the situation of information poverty among primary healthcare workers in health houses based on chatman's theory. *Human-Information Interaction*, *11*(4), 67–90. [In Persian] https://hii.khu.ac.ir/article_4438.html

Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: An analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research, 1*(3), 385–405. https://doi.org/10.1177/146879410100100307 (Jennifer Attride-Stirling, 2001)

Bohlool, F., Koohi-Rostami, M. & Hosseini-Alvand, N. (2026). Cultural, economic, and social capital and information poverty: the mediating role of the digital divide. *Human-Information Interaction*, *13*(2), 113–136. [In Persian] https://doi.org/10.22034/hii.2026.138054.1020

Bradshaw, Y. W., Britz, J., Bothma, T., & Bester, C. (2007). Using information technology to create global classrooms: Benefits and ethical dilemmas. *International Review of Information Ethics, 7*, 332–339. https://doi.org/10.29173/irie36

Britz, J. J. (2004). To know or not to know: A moral reflection on information poverty. *Journal of Information Science, 30*(3), 192–204. https://doi.org/10.1177/0165551504044666

Britz, J. J. (2007). *A critical analysis of information poverty from a social justice perspective* [Doctoral dissertation, University of Pretoria]. https://repository.up.ac.za/handle/2263/26468

Buchanan, S., & Jardine, C. (2023). The information behaviours of disadvantaged young first-time mothers. *Journal of Documentation, 79*(2), 357–375. https://doi.org/10.1108/JD-03-2022-0072

Canning, C., & Buchanan, S. (2019). The information behaviours of maximum security prisoners: Insights into self-protective behaviours and unmet needs. *Journal of Documentation, 75*(2), 417–434. https://doi.org/10.1108/JD-06-2018-0085

Chatman, E. A. (1996). The impoverished life-world of outsiders. *Journal of the American Society for Information Science, 47*(3), 193–206. https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(199603)47:3<193::AID-ASI3>3.0.CO;2-T

Childers, T., & Post, J. A. (1975). *The information-poor in America*. Scarecrow Press. https://eric.ed.gov/?id=ED101731

Danaei Moghaddam, D. (2014). Conceptual Links between Three Theories of Information Behavior. *Human-Information Interaction*, *1*(2), 150–159. [In Persian] 20.1001.1.24237418.1393.1.2.7.9

Dervin, B. (1983). *An overview of sense-making research: Concepts, methods and results to date*. International Communication Association Annual Meeting, Dallas, TX.

Farajpahlou, A. H., Koohi Rostami, M., Beshlideh, K., & Pourkhalil, N. (2022). Information poverty predictors among Ahvazi citizens; Investigating some cases. *Journal of Librarianship and Information Science, 54*(4), 678–691. https://doi.org/10.1177/09610006211036729.

Farajpahlou, A., Koohi Rostami, M., Beshlideh, K. & Pourkhalil, N. (2021). Lib developing and validating the information poverty scale. *Library and Information Science Research*, *11*(2), 83–104. [In Persian] https://doi.org/10.22067/infosci.2021.24147.0

Gibson, A. N., & Martin, J. D., III. (2019). Re-situating information poverty: Information marginalization and parents of individuals with disabilities. *Journal of the Association for Information Science and Technology, 70*(5), 476–487. https://doi.org/10.1002/asi.24128

Haider, J., & Bawden, D. (2007). Conceptions of "information poverty" in LIS: A discourse analysis. *Journal of Documentation, 63*(4), 534–557. https://doi.org/10.1108/00220410710759002

Hasler, L., Ruthven, I., & Buchanan, S. (2014). Using internet groups in situations of information poverty: Topics and information needs. *Journal of the Association for Information Science and Technology, 65*(1), 25–36. https://doi.org/10.1002/asi.22962

Koohi Rostami, M., & Pourkhalil, N. (2018). An inquiry into the concept of information poverty. *Human Information Interaction, 5*(4), 50–63. [In Persian] https://hii.khu.ac.ir/article_4287.html

Lincoln, Y.S. and Guba, E.G. (1985) *Naturalistic Inquiry.* SAGE, Thousand Oaks, 289-331. http://dx.doi.org/10.1016/0147-1767(85)90062-8

Lingel, J., & boyd, d. (2013). "Keep it secret, keep it safe": Information poverty, information norms, and stigma. *Journal of the American Society for Information Science and Technology, 64*(5), 981–991. https://doi.org/10.1002/asi.22800. microsoft.com

Marcella, R., & Chowdhury, G. (2020). Eradicating information poverty: An agenda for research. *Journal of Librarianship and Information Science, 52*(2), 366–381. https://doi.org/10.1177/0961000618804589

McKeown, A. (2016). *Overcoming information poverty: Investigating the role of public libraries in the twenty-first century*. Chandos Publishing.

Ndumu, A., Mabi, M., & Oduntan, O. (2022). Preliminary findings from a scoping review of immigrant-related information poverty research in LIS. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology, 59*(1), 458–463. https://doi.org/10.1002/pra2.652.

Pan, X. (2025). Navigating health information poverty: International students' challenges and strategies. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology, 62*(1), 1622–1624. https://doi.org/10.1002/pra2.1487.

Peterson-Salahuddin, C. (2024). From information poverty to information deficit: An intersectional analysis of women of color's news information-seeking habits in the digital age. *International Journal of Communication, 18*, 1494–1515.

Rohman, A. (2024). *Breaking the circuit of information poverty: Early warning messages and DHH communities in Vietnam*. Global Disaster Preparedness Center. https://preparecenter.org/wp-content/uploads/2024/09/Full-Paper_EWS-and-DHH-Communities-in-Vietnam.pdf

Salazar, J. M., Gagua, J. N., Narvadez, B., & Evangelio, C. T. (2025). Information poverty, risk communication, and COVID-19 information access: A case in Cavite, Philippines. *Journal of Integrated Disaster Risk Management, 15*(2), 166–183. https://doi.org/10.5595/001c.146654

Sligo, F. X., & Williams, J. (2001). Investigating information poverty and its implications for community development. In T. Eardley & B. Bradbury (Eds.), *National Social Policy Conference 2001: Competing visions*. Social Policy Research Centre, University of New South Wales.

Thompson, K. M. (2006). *Multidisciplinary approaches to information poverty and their implications for information access* [Doctoral dissertation, Florida State University].

Tian, L., Xin, J., Ding, K., & Guo, J. (2026). Information poverty alleviation causing implicit information poverty? Evidence from rural information ecology in China. *Journal of Contemporary Ethnography*. Advance online publication. https://doi.org/10.1177/08912416261475445.

Yu, L. (2006). Understanding information inequality: Making sense of the literature of the information and digital divides. *Journal of Librarianship and Information Science, 38*(4), 229–252. https://doi.org/10.1177/0961000606070600.

Yu, L. (2010). How poor informationally are the information poor? Evidence from an empirical study of daily and regular information practices of individuals. *Journal of Documentation, 66*(6), 906–933. https://doi.org/10.1108/00220411011087869

Zimmerman, M. S. (2017). Information poverty and reproductive healthcare: Assessing the reasons for inequity between income groups. *Social Work in Public Health*, 32(3), 210-221. https://doi.org/10.1080/19371918.2016.1268990

Zondi, N. P., Nkomo, N., & Moyane, S. P. (2026). Information poverty subtleties of a small-scale farming community in KwaZulu-Natal. *Information Development, 42*(2), 790–804. https://doi.org/10.1177/02666669241237248.